

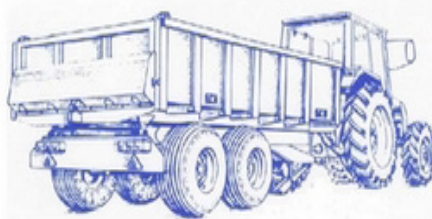
Re-minne

Utgitt av Ramnes Historielag og Våle historielag

2016

AGROMET NORGE AS

Maskinforretning

Vi er fortsatt

Norges største leverandør

av dumperhenger til traktor!

Alle våre hengere har 4-hjuls brems!

**T-041/KN, 10 tonns
dumperhenger med
HARDOX 450
i bunn og sider.**

**Continental 505/50-17
hjulutrustning. Hengeren
leveres med skrålem foran
og sprelem bak som standard.**

post@agromet.no

33 30 66 00 3175 Ramnes 91 17 68 54

Re-minne er Årsskrift for
Ramnes Historielag
og Våle historielag

Re-minne er en fortsettelse
av årsskriftene Ramnesiana
og Våle-minne. Dette er
14. utgave av Re-minne,
og regnet sammen med
Ramnesiana, er dette
utgave nr. 38.

ISSN: 1503 - 772X

Utgiver:
Historielagene i Re.

Copyright:
Historielagene og de aktuelle
forfatterne/fotografene.

Ansvarshavende redaktør:
Per Bjerkø

Redaksjonskomité:
Eva Anfinnsen, Karl Anders
Braaten, Trygve Gran og Per
Bjerkø.

Rettigheter:
Alle rettigheter til dette
skriftet og ethvert materiale
i det er forbeholdt utgiver og
forfatterne/fotografene.

Omslagsfoto:
Knut Harald Evensen. Fra
ravinelandskapet på gården
til Signe og Njål Kverneland,
Dal søndre, mellom Kåpe og
Undrumsdal. Vi har valgt
motivet som et motstykke til
alle planeringene.

Grafisk produksjon
Jan Martin Bøe
Trykk: Øko-Tryk ApS

Kontakt oss:
Ramnes:
kaare.holtung@gmail.com
Våle: kabraate@online.no

www.ramneshistorielag.no
www.vaalehistorielag.net

INNHold

Leder	5
Kåre Holt – 100 år	7
Hengsrød smie	13
Fra bakkeplaneringens dager	21
Da Sørumfamilien lagde snøfresere og slådder for slottet og tusenvis av bønder	33
Telefonsentralen – en sentral institusjon	39
Begravelsesskikker i Ramnes for ca 100 år siden	49
Med enn 160 år med bankvirksomhet i Våle og Ramnes er over	55
Rise Jahre – En markant kvinneskikkelse i Ramnes	63
Et tragisk åttiårsminne	65
Fra Vivestad til Mars – En kort slektshistorie	69
Felleskjøpet Agri runder 120 år i 2016	73
Himberg Innkjøpslag bygde felles lagerhus	75
Dragonene i Re – Lokal militærhistorie fra 1700-tallet	79
Dårlig vær på Lindsverksetra	87
Sprek 100-åring i Vivestad	89
Det store røyksuget	91
Stor interesse for geologi	93
Virksomheten i Ramnes historielag 2016	98
Åpen gård på Brår 2016	100
Våle historielag og stiftelsen	
Våle Prestegård i 2016	106
Glimt fra Sensommerfestivalen 2016	110
Den kulturelle skolesekken 2016	112

RETORVET

28 BUTIKKER • GRATIS PARKERING

ÅPENT: 9-20 (18) MENY 7-21 (20)

- Vinmonopolet
- Mester Grønn
- Princess Interiør
- Restauranten
- Suser i sivet
- Revetal Libris
- Mr Mister
- Kappahl
- Life Revetal
- Meny
- Nille
- Posten
- Street One
- B-Young
- Expert Revetal
- Skoringen
- Wivis parfymeri og veskebutikk
- Boots Apotek
- Chic Frisør
- Synsam
- Gullfunn
- Sport 1 Revetal
- Helt Perfekt
- Mix
- Varemagasinet HOVS
- Yes vi leker!
- Traktøren
- Dinas Hus
- Fotohjørnet

ALT PÅ ETT STED

På Retorvet finner du alt du trenger, her kan du handle med lavere skuldre i ditt eget tempo.

Vi har over 600 gratis parkeringsplasser

*Utvalg som i byen
– service som på landet!*

www.re-torvet.no

Du finner oss i hjertet av Vestfold:

15 min fra Hof • 15 min fra Holmestrand • 15 min fra Andebu • 15 min fra Tønsberg

LEDER

av Per
Bjerko

Kjære leser!

Nok en gang har vi et årsskrift ferdig. Det startet med Ramnesiana for Ramnes Historielag fra 1977 til 2002 med bare 2 «friår». Så fortsatte det som Re-minne hvert år fram til nå, som felles årsskrift for Våle historielag og Ramnes Historielag. Det blir 38 årganger i alt.

Årsskriftet vårt har hele tiden vært «spesielt» sett i forhold til andre historielags skrifter. Re-minne er tuftet på dugnad og velvillige annonsører. Annonsene dekker trykkingskostnader for kjempeopplaget på 4500, stort nok til at vi kan kjøre rundt til alle postkassene i Re med vår julegave til dere alle.

Stor takk til alle våre trofaste annonsører! Som alltid har vi allsidighet i stoffet. Denne gangen starter vi med forfatteren Kåre

Holt som ble født i grenselandet mellom Ramnes og Våle for 100 år siden. Så har vi historiene til to interessante Vålebedrifter; Hengsrød Smie og Sørum mek. Verksted. Vi har også en stor artikkel om en liten detalj i den geologiske historien; bakkeplaneringene som skulle rette opp i utfordringene med raviner og andre bratte jorder. Ellers er innholdslista lang. På slutten er det stoff fra virksomheten i lagene. Vi i redaksjonen ønsker oss flere medhjelpere. Og vi oppfordrer alle til å komme med stoff til oss

Stor takk til slutt til Jan Martin Bøe som har gitt oss et opplegg som gjør Re-minne mulig!

Per Bjerko

VIVESTAD GLASS

VINTERHAGER • SKYVEGLASS • KANALPLAST

Tlf: 976 69 824 Web: vivestadglass.no Mail: post@vivestadglass.no

LYS, VARME ELLER EKSTRA KONTAKTER?

Trenger du hjelp med installasjon bedrift eller privat? Vi har stor kompetanse og kan komme raskt!

Vi leverer alle type elektro- og svakstrømsinstallasjoner. Bare ta kontakt!

elektro • data • tele • alarm • internkontroll

Telefon 33 06 10 20
post@altinstallasjon.no
altinstallsjon.no

The logo for ALT Installasjon as, featuring the letters 'ALT' in a bold, red, sans-serif font. The 'A' is partially enclosed by a blue circular arc. Below the letters is a thick blue horizontal line.
Installasjon as

KÅRE HOLT – 100 ÅR

av Eva
Anfinnsen

Det var i Våle og Ramnes han hadde røttene sine, vår store forfatter Kåre Holt, spesielt kjent for sine historiske romaner. Vi skal hilse på en annen side ved ham.

Kåre Holt Kristiansen ble født den 27. oktober 1916. Familien bodde da på Revetal. Faren var banevokter på Eidsfossbanen. Deretter var det noen år på Rjukan, og så flyttet de til Fossan, hvor Kåre vokste opp, og bodde fram til han etablerte seg i Botne. Han døde som Holmestranding i 1997, den 15. mars. Det er ikke langt mellom Re og Holmestrand. Kåre Holt holdt kontakten. Han var æresmedlem av Ramnes historielag.

Det har vært noe forvirring om Kåre Holts fødselsår. I mange oppslagsverk står det at han var født i 1917. Det har seg ifølge ham selv - i selvbiografien «Sannferdig beretning om mitt liv som løgner» - slik; under krigen gikk det rykter om at et spesielt årskull skulle skrives ut til tyskerarbeid, og at det gjaldt kullet født i 1916. Han forteller:

«Det er noe innebygd i det som lukter av sannhet. Jeg ser at lensmannsbetjenten har manntallslistene liggende ved siden av seg og kaster at kjapt blick i dem for å kontrollere de opplysningen han får. Skal

jeg ljuge, må jeg bestemme meg fort. Det er en risiko å ta. Han vil bli mistenksom om jeg husker feil på mitt eget fødselsår? Kan det tenkes at han vil finne tilfellet så interessant at han vil mene det er sikrest med en husundersøkelse? Akkurat nå vill edet passe mindre godt. En del teknisk utstyr til illegale aviser er gjemt bort i huset på Fossan. Blir ropt opp. Går fram og sier: - 1917. -Litt av en jobb De har, føyer jeg til. Han ser opp mens fingrene hans famler

etter manntallslistene. Er jeg en halv sympatisør eller en person med ønske om å fornærme den nye tids menn -?

– Men det må til, sier jeg – og spør fort:

-Fikk De ikke fotografiene? Men i all verden -? Å, kjære, her er de! Jeg hadde lagt dem i feil lomme. Vær så god. De er jo ikke så gode at det gjør noe.

– Å, jo, de er fine!

– Å jeg vet ikke, det ville vært bra om så viktige bilder var gode og skarpe. Jaja.

– Da skulle De sett enkelte andre. Hehe.

Skriv under her.

– Takk. Og takk for hjelpen. Vi nikker høflig til hverandre.

Et par svettedråper på pannebrasken. Jeg er nå født i 1917. Om det ble noen utskrivning til Sulitjelma av min årgang, fikk jeg aldri vite.

Det jeg ikke ante var at konsekvensene av dette lille lureriet kom til å følge meg i alle år inntil nå og nok vil gjøre det så lenge jeg lever. Det har sammenheng med at denne høsten debuterte jeg som skjønnlitterær forfatter med en roman på Gyldendal. Boka het «Spillemann og kjøgemester». Forlaget ville vite når jeg var født. Jeg måtte være konsekvent. Siden kom denne opplysningen med i leksika og oppslagsbøker.»

Vi har i Re-minne flere ganger skrevet om Kåre Holt – som ble navnet han brukte som forfatter. Som anerkjent forfatter langt ut over landets grenser, fortjener han å bli trukket frem. Denne gangen skal vi hedre ham med å gjengi noe av det han har skrevet – og som ikke er så kjent. Han hadde, foruten å være en stor epiker også en lyrisk åre. Det kan en forresten fornemme også i romanene, og ikke minst i «Jord», skrevet spesielt til minne om slaget på Re i 1177. Han hadde imidlertid ikke så stor tro på sin evne i den retning.

I Re-minne denne gangen ønsker vi å gi til gode et bilde av lyrikeren - ved ganske enkelt å gjengi noen dikt han har skrevet. Fra det enkle til det større.

Mannen hadde et lunt glimt i øyet og var i besittelse av både humor og alvor. Her skal vi gi noen eksempler på begge deler.

I 1935 (dato 18. oktober), da var han ganske ung, stod dette diktet å lese i Vestfold Arbeiderblad:

Bokflom

Høsten er en travel tid.
Hvert et lite trykkeri
spytter ut
de tusen orda
som skal spredes
over jorda.

Det er dikt
i store masser,
og det finnes
hele kasser
som er fylt
av små romaner
mange flere
enn du aner.

Og vi kaller
det en bokflom
men der er nok
ingen klok flom;
for den røver
våre penger.
Og så har vi
Ingen – lenger.

Men for resten
hvorfor heter
det en FLOM?
For når en leter
i en bok
så må du spørre
er de alle like tørre?

Og en flom
-For sjuttan tusen-
er da ei
så tørr som grusen?
Eller skal det
kalles så
av den grunn
at de er rå?

Og jeg driver
nå å søker
hver en time
etter bøker.
For jeg ønsker
ingen dum bok
Jeg vil bare
ha en lom'bok!

Han hadde allerede skrevet noen småting, det første var et feriereferat i Tønsbergs Blad 26. august 1933, han var ikke gamle karen. Ikke lenge etter fikk han utgitt noveller i Arbeidermagasinet, var godt i gang med pennen. Han likte å fortelle. Men innimellom skrev han dikt, - i Sommernummeret for Vestfold Ungdomsfylkings medlemsblad «DAG», 1941, finner vi denne stemningen:

Jonsokkveld

Det er kveld, og sol og blåne
står i brann et kort sekund.
Jonsokkveldens skjelske måne
smiler som en jentemunn.
Bålet brenner lik en stjerne
mellom bjerk og blomstervell.
Lur og lokking i det fjerne.
Norges sjel en sommerkveld.

Freden selv, den sjeldne herre,
gjester skog og vann i natt.
M e n n e s k e t er og blir dessverre
mra et annet mønster tatt.
Vinteren er en lang historie,
men bak isen sevjen står.
Menneskehetens enkle glorie
er dens håp om varig vår.

Men den våren v i skal skape,
den har enda ingen sett.
Tusen år og bare tape
uten lell å slå retrett!
Sånt et mot er halvveis seier,
vi har kjempet uten skam.
Og langs tidens trange veier
bæres jonsokfanen fram!

Det er kveld, og sol og blåne
står i brann et kort sekund.
Sommerkveldens skjelske måne
smiler som en jentemunn,
La oss love mellom blommer,

mellom bål og bjerk og siv:
Det som en gang skal bli sommer
er vårt eget unge liv!

Han hadde flere dikt og fortellinger i «DAG» gjennom årene. Mest kjent av diktene hans er de tonsatte Hymne fra Jord (melodi av Ragnvald Strand), Så seil over hav (først med melodi av Jolly Kramer Johansen, ny melodi av Roger Kristiansen) fra Kristina av Tunsberg og De unge slekter (melodi av Jolly Kramer Johansen). «De Unge slekter» fra 1957 er blitt en kjent og kjær sang spesielt i arbeiderbevegelsen, men den rekker langt ut over det. Han sier selv om denne, i en sekvens i den selvbiografiske boka «Veien videre; ny sannferdig beretning om mitt liv som løgner» hvor han beundrer Paasche Aasens evne til å lage sangbare tekster. «Jeg greide det én gang. Det er få ting jeg er stoltere av og som har gitt meg større glede. Jeg ble spurt om jeg ville skrive en sang. Og så hendte det merkelige at jeg greide det. «De unge slekter» kom den til

å hete. Også den er blitt sunget av tusener.
Men ikke av meg. Jeg kan ikke synge.»

De unge slekter

En gang i fjerne tider
trellet i andres jord
fedre som møtte sulten
uten et ord.

Nådeløs lå en vinter
over vårt nakne land.
Da så de våren komme
kvinne og mann.

Den gang da far min løftet
fanen i tro og tross
sådde han korn og frihet,
sådde for oss.
Over ham sprang en stjerne,
under ham sang en jord.
Slik ble en mann en sãmãnn
for barn og mor.

Over deg sprang en stjerne,
dypt i deg sang et hav!
Dyr var din drøm om freden
som krigen gav.
Du er den unge skaper,
kornet ditt våpen, bror.
Så la din sang få klinge
vidt over jord.

Barn skal bli født og vokse
inn i en ufødt tid.
La dem da modig møte
den gode strid!
Landet ble ditt, og kornet
duver i sol og vind.
Nå skal de unge slekter
høste det inn.

Et siste eksempel her er en fredskantate,
fra 1971, undertegnede fant det som et av-

isutklipp i biblioteket i Tønsberg for lenge
siden. (Diktet står å lese i jubileumsboka
«Kåre Holt i hundre over Vestfold», som
er samlet og redigert av Trond Flannum og
Frank Sønslie og utgitt av Reidvintunet
nå i 2016.)

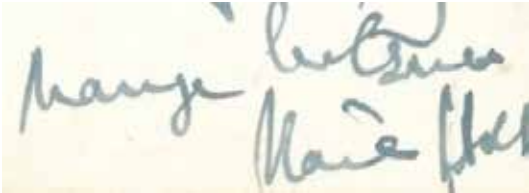
Den hvite fuglen

Det lå en hvit fugl
på sterke vinger under himmelen
den niende april og alltid,
under Waterloos grå skyer,
og da hærskricket fra Svolder sank i bølgene
før nattemørket strøk en ung konges
harde ansikt ut.

Alltid en hvit fugl
under himmelen
på vår lange vandring gjennom tidene,
når tause menn førte
sin svarte bror over havet
og lot piskene suse inn i mykt kjøtt.
Alltid en hvit fugl over henne
som ble tvunget inn
under jærnhælens helvete
før jernet knuste et kokekar
og et barnehode,
et sølvfat
et hjerte av gull,
-og lo
på sin vei bort.

Alltid en hvit fugl
på sterke vinger under himmelen,
som så kloden
i blod og demring,
fangene i leirene
skibene som synker,
kornet som spirer,
blødpølene som vokser,-
og to barn som møtes
over et strå med jordbær
og ler.

Hvit er den sterke fuglen
under himmelen
som en morgen skal bære bort i nebbet
de lidende til et land
langt borte,-
mens lyset på vår arme jord stiger mot den
tolvte time
og en kvinne lytter
til roen i sitt dype hjerte
og to barn
ler sammen
over et strå med jordbær.

Skulle noen være interessert i en oversikt over Kåre Holts forfatterskap, laget undertegnede i sin tid en bibliografi (hovedoppgave på Statens bibliotekskole i 1972) over det han hadde gitt ut inntil ca 1970, avisstoff begrenset inntil 1960. Her er smått og stort, og nok ikke helt fullstendig, men gir en oversikt over en del av et mangfoldig forfatterskap.

Redaksjonen beklager

I artikkelen «Et brev – og ett til» i Re-minne 2015, kunne det leses dithen at nåværende eier satt på brevet som ikke er hos Riksantikvaren. Det var aldri i våre tanker at det skulle kunne kastes noen «mistanke» om dette. At nåværende eier ble nevnt, var som en opplysning for å fortelle leserne hvilken eiendom det dreier seg om.

Etter reglene er det ikke noe galt i å gi generelle opplysninger som dette. Vi skal imidlertid informere bedre i framtida.

RAK

Fra og med 1. januar bytter ASVO Revetal navn til RAK AS.

RAK står for Revetal Arbeid og Kompetanse. Det betyr også å være RAK-rygget som bedrift med Rak-ryggede arbeidstakere.

Vi gleder oss til å begi oss ut på nye tider med ny innpakning.

KJÆRS

RØRLEGGERFORRETNING AS

Alt innen Varme og Sanitæranlegg

Kopstadv. 477, 3178 VÅLE Tlf. 33 06 03 11

Vidar Nilsen

BLIKK & BYGG AS

Sørbyveien 211, 3083 Holmestrand

Tlf.: 33 06 21 21 - Mobil: 98 23 77 06

Epost: vnblikk@h-nett.no

RE-ELAS

Re Elektroinstallasjon

elektrikerkjeden

norgeseliten

Din trygghet - vårt ansvaret!

Din Elektriker!

www.re-el.no • jan.arild@re-el.no • tlf: 33 06 24 34

HENGRØD SMIE

av Willy
A. Bøe

Lars T. Bøe jobbet som smed på Tønsberg - Eidsfosbanens verksted på Stensarmen i Tønsberg, fra 1921 og fram til 1927.

For å spare penger i dårlige tider ble driften overført til Vittingfosbanens verksted i Holmestrand samme år. Dette medførte at mange mistet sitt levebrød, inkludert Lars T. Bøe. Noe måtte gjøres og i 1928 bygget Lars sin egen arbeidsplass, «Hengsrød Smie» på Hengsrød i Våle, nå Re kommune. Til å begynne med hadde han fremdeles oppdrag for sin gamle arbeidsgiver med reparasjoner av fjærer ol.

til både jernbanevogner og lokomotiver, men det ble etterhvert oppdrag for bønder fra både fjern og nær. Lars var en allsidig mann og dyktig håndtverker, som laget ting i både stål og tre. Til å begynne med var Smia delt i to avdelinger, med snekkerverksted i den ene delen og smie i den andre.

Det var ikke innlagt strøm i smia fra starten av, og alt foregikk i lys fra

parafinlamper når dagslyset forsvant. Lyset fra essa hjalp nok på en del det også. For å få ilden i essa til å gløde kullet slik at det ble varmt nok for å varme opp jern og stål, måtte man tilføre luft. Til dette hadde Lars en belg som måtte betjenes manuelt. Det ble lange dager når vår og høstånn var igang.

Da var plassen full av bønder som kanskje hadde kjørt i stykker ei harv eller en plog eller kanskje en som måtte ha et nytt hjul på hestevogna si. Det kunne bli trangt utenfor smia, som lå helt inn til det som i dag er rv. 306. Det ble også satt opp en skostall i tilknytning til smia, hvor det ble skodd hester til langt ut på 50 og 60 tallet. Smia var nok også en samlingsplass hvor man traff på likesinnede som ventet på å få sine oppdrag utført. Da ble det utvekslet siste nytt fra distriktet og løst mange

Lars T. Bøe.

verdensproblemer. Det var da folk hadde tid til å være sosiale og likevel rakk det de skulle.

I 1946 overtok sønnene, Thor og Arnt Bøe driften av smia. Arnt hadde en pause på 2 år da han var til sjøs mens Thor fortsatt drev smia. Det var fortsatt ikke lagt inn strøm. Da Arnt kom hjem igjen i 1948, fortsatte også han i smia. Etterhvert ble det

lagt inn strøm i smia og de to brødrene kjøpte smia med innventar. Nå var det kommet inn elektrisk boremaskin og smergel, samt et solid sveiseapparat fra Uinitor med trevegger og jernhjul. Det ble også elektrisk vifte til å blåse luft i essa. Virkelig fremskritt, nå ble det jevn temperatur i essa. Smia ble i 1949 utvidet og bygget på, slik at det var mulig å få inn større objekter for vidre bearbeiding. Nå ble det ombygging av hesteredskap slik at

Før utvidelsen.

Etter utvidelsen i 1949.

man kunne koble disse til traktor. Det ble også produsert traktorkjetting og snøskuffer til traktor, samt trekkroker for traktor, for tilkobling av tilhengere. Det ble også laget tilhengere til traktor fra bunnen av. Til å begynne med ble det kjøpt inn utrangerte hjul fra fly, som fortsatt holdt mål for tilhengerene som nå ble produsert. Etterhvert ble det også produsert planer for lastebiler.

Det var en annen størrelse på lastebiler på 40 og 50 tallet enn det er i dag. Likevel hendte det at man måtte tappe luft ut av dekkene for å få bilene inn gjennom døra. Høsten 1953 overtok Thor Bøe både smia

Bildet viser den gamle smia like før Statens Vegvesen river den for å få plass til utvidelse av vegen.

og driften av denne. Den gamle smia hadde etterhvert gjort sitt og i 1965 ble det bygget nytt verksted på motsatt side av veien.

Utviklingen må gå sin gang, og smia på Hengsrød er ikke noe unntak. Det er kun minner igjen nå av den gamle smia som har vært arbeidsplassen til flere opp igjennom tidene. Det nye verkstedet på motsatt side av veien ble reist i 1965, og minner vel lite om smie selv om navnet er beholdt. Mange minner knytter seg til tiden da det var aktivitet i den gamle smia.

Det var veldig spennende for en guttepike å gå og snøke rundt på oppdagelsesferd blandt gamle og nedslitte ting som er merket av tidens tann. Når høsten kom og det ble mørkt, kaldt og høstregnet pisket mot ruten, var det som et eventyr å få stå i smia hvor varmen og bålet fra essa lyste opp smierommet en sen kveldstid. Det var mange fantasifigurer og tegninger som lekte seg i skygger på veggen. Det var vel omtrent det eneste lyset i smierommet den gangen. Det luktet vanvittig godt når Thor fyrte opp «køla» i essa. Det var hamring og banking på ambolten til langt på kveld og natt. Det finnes ikke noe spor av dette i dag, kun minner fra en svunnen tid.

Smiestedet i senere tid.

Midt under det nye bygget som ble satt opp i 1965, lå det et lite tjern som lå idyllisk til mellom fjellrabber på alle kanter. Om sommeren ble det brukt til vanning av dyr som beitet her. Om vinteren var det ofte laget skjøytbane av ungene i området. Det var også unnarennet til hoppbakke som ble laget fra fjellskrenten av stedets unger rett ved. Alt er sprengt bort og fylt opp med sten og pukk og slettet ut. I det nye verkstedet ble en del av den gamle produksjonen vidreført, men det ble satsset på nye og større ting etterhvert. Det ble laget egenkonstruert snøfreser for traktor som man kunne kjøre eller rygge med. Det var vifter både foran og bak. Så etterhvert ble påbygg av lastebiler hovedgesjeften og det ble inngått avtaler med Tønsbergbedriften A/S DAPA som hadde salgskontor i Tønsberg. Siden har det bare utviklet seg i den samme retning. Som vi ser på bildet, er det gjort klart for utvidelse av dette bygget også. Vi er nå kommet fram til 1975 hvor en del av naboeiendommen Solberg ble kjøpt inntil og det ble anlagt større gårdsplass og parkering.

Foto viser den nye plassen hvor det er stort oppbud av lastebiler som skal bygges opp. Den gamle smia skimtes i bakgrunden. Verkstedet var i full drift selv om det er gjort klart for nye utvidelser.

Det er i denne prosessen at Thors sønn Ragnar Bøe blir medeier og er med for fullt på utbyggingen. Lokalene blir fordoblet og det kommer opp nye kraner og utstyr, slik at det blir en lettere hverdag.

Vi er nå kommet fram til 1975-76 hvor utvidelsen er i full gang. Det nye bygget ble satt opp i to omganger, slik at produksjonen i det gamle verkstedet kunne gå

Thor Bøe i kjent positur.

for fullt mens det nye bygget reiste seg utenfor. Som det kommer fram av bildene ble det en vesentlig forandring i omgivelsene rundt det nye Hengsrød Smie. Det nye bygget sto ferdig sent på 70 tallet. En ny epoke begynner. Nå er det stort sett påbygg på lastebiler i alle fasonger, samt bygging av store og små hengere. Alt blir skreddersydd etter kundenes ønsker.

Her er produksjonen flyttet til det nye bygget på venstre side og man er igang med å sette opp den andre halvdel.

Slik så bygget ut på slutten av 70-tallet.

I år 2003 kjøpte Hengsrød Smie opp en tidligere konkurrent på Vestfossen og opprettet nå en avdeling her. Dette har og er en vellykket satsning for smia den dag i dag.

Etter Ragnar Bøes plutselige bortgang 2008 overtok Ragnars svigersønn Øyvind Røste, driften av verkstedet. Han hadde da vært ansatt i verkstedet en tid før dette, så han var godt kjent med den daglige driften. Det er fortsatt mange utfordringer som må løses og stadig nye ting som skjer. I 2013 ble Hengsrød Smie avd. Buskerud og Hengsrød Smie avd. Vestfold slått sammen til et selskap og heter nå bare Hengsrød AS. I den forbindelse

Her er flyfoto av Hengsrød Smie tatt i 2010. Det har skjedd store forandringer de siste årene. Hele fjellrabben på sydsiden av verkstedet er sprengt bort for å gi plass til nok en hall. Delen til venstre er blitt til teknisk avdeling for Hengsrød Smie og høyresiden blir leid ut til Hengsrød Lakkering. Her blir mye av de ferdige produkter fra smia lakkert. Vidre har det også kommet en ny kontorfløy på siden av det eksisterende bygget og plassen ble asfaltert. Det var Ragnar Bøe som sto for dette en gang på 80 tallet. Etterhvert fikk også smia agentur på lastebilkraner samt montering av disse. Ragnar var en dyktig og arbeidsom mann som hadde pågangsmot og blikket rettet fremover. I tillegg til å administrere alt dette, arbeidet han fullt i produksjonen selv.

fikk også bedriften ny logo. Bedriften sysselsetter i dag 19 personer og har fulle ordrebøker. Det går fortsatt i påbygg og montering av kraner for mange typer transport. Her blir alt skreddersydd etter kundenes ønsker av dyktige håndverkere.

Ragnar var mye på hytta i Skurdalen når han hadde anledning til det mellom andre gjøremål. Her er bilde av ham på en av sine mange utflukter. Det var vel dette som var livet når han endelig kunne ta en pust i bakken. Han gikk desverre bort så alt for tidlig.

Her står til venstre, Vidar Akerholt og daglig leder Øyvind Røste i samtale ved grunnrammen til et nytt påbygg som er under bygging.

3178 VÅLE
33 06 20 94

*Graving Sprenging Transport Rørdriving
Leveranse av grus og bark
Vei, vann og kloakk*

brodrene.henriksen@h-nett.no 982 30 300

expert

Revetal

**Samme lave
pris i butikk
som på nett**

33 06 26 55

www.expert.no

FRA BAKKEPLANERINGENES DAGER

av Per
Bjerkø

*I Re-minne 2012 fortalte Rolf Sørensen om siste del av den geologiske historien, med overskriften **Fra ishav til bølgende kornåkre, landhevingshistorien til Re kommune.***

Temaet nå er bakkeplaneringen, som hadde sin korte tid fra tidlig i 1950-årene og ca. 40 år framover.

Før vi går videre, er det nyttig å gå tilbake til geologien.

Etter hvert som Re ble tørt land etter istida, starta erosjonen. Det som i førstningen var flatt strandområde ble oppdelt av elver og bekker som i sin vei mot havet laga noen store og mange små daler, eller raviner som det heter på fagspråket. I tillegg kommer leirskredene, som vi skrev om i fjor. De djupeste dalene finner vi i nord i Våle, der leirslettene er mer enn 100 meter over havet.

Bøndene i Re hadde gjennom historien tilpasset seg de bratte jordene, men da traktorene og skurtreskerne ble vanlige, og landbrukspolitikken ville ha mjølkeproduksjonen over til fjell- og fjordbygdene, ble bakkene et stadig større problem. Noen plantet gran, men høstet dårlige erfaringer med skygge for jordene og elendig tømmerkvalitet. I denne situasjonen var det mange som ble interessert da meldingene kom om bakkeplanering med bulldosere.

Den viktige matjorda

Vi tar oss tid til litt agronomi:

Da landhevingen startet for ca. 10 000 år siden, var alle arealene, som nå er dyrket i Re, havbunn. Etter hvert som landet reiste

Ved flyfotograferingen i 1964 var en planering i gang på Gullbrår.

seg fra havet, vandra plantene inn.

Siden kom det hvert år organisk stoff til overflata fra gras, trær og andre planter.

Dette ble nedbrutt til humus, som etter

mange år får en varig form. Det blir hevdet at slik varig humus i matjordlaget kan være flere tusen år gammelt, og må ses på med ærefrykt! Ekspertene forteller at det tar ca. 1000 år å danne 2 cm slik humus. Da arealene ble dyrka opp med plog eller andre redskaper, ble humusen blanda med mineraljorda under (den gamle sjøbunnen) og ble til matjord. Matjordlaget er derfor vanligvis lik ployedybden (20 – 25 cm.) Matjord med mer enn 5% organisk stoff har god jordstruktur og gir gode avlinger. I bakkelandskapet er ofte mye matjord i søkkene, sklidd ned ved jordarbeiding eller erosjon, mens det er skrinn jord øverst i terrenget.

Det var dårlig opplegg i starten da mye matjord ble fylt over med dårlige masser.

Men det ble bedre etter hvert, med bedre bulldosere og kjørere, og mer bevisste bønder.

Hva ble gjort i planeringa?

- Ta av matjorda.
- Planere terrenget til 1:8.
- Fordele matjorda jamt over feltet.

Vi lar Leiv Solheim fortelle. Han var kontorleder på Fylkeslandbrukskontoret i Vestfold. (Utdrag av Vestfold Landbruks-selskap 150 år, 1980.)

Mange bruk i fylket har bakket jord som tidligere bare ble brukt til beite eller slått. Etter hvert som husdyrbestanden har blitt redusert, ble det vanskelig å få nytte ut disse arealene til fôrproduksjon, og de ble liggende ubrukt. Det ble en viktig oppgave å planere slik bakket jord så traktor og skurtresker kunne brukes. Bulldoseren kom i vanlig bruk i anleggsvirksomhet under og straks etter krigen, og først i 50-årene ble den også tatt i bruk i landbruket, noe til nydyrking, men først og fremst nettopp til slike planeringsarbeider.

Et av de aller første større planeringsarbeider her i fylket ble utført på Store Snekkestad i Våle i 1952-53.

Mange var skeptiske og mente at det ble ubrukelig jord der en skar seg ned i den harde, tette leira. I noen tilfeller fikk skeptikerne rett. I førstningen ble det gjort lite for å ta vare på matjordlaget. Etter kort tid lærte en at matjorda måtte tas av og legges til side før planeringen, og deretter legges ut igjen. Planlegging av slike arbeider var nytt for herredsagronomene og fylkesagronomene. De måtte prøve seg fram, lære av feil som ble gjort og ta med seg egne og andres erfaringer videre framover. Godt samarbeid med erfarne bulldoserkjørere var nødvendig for å få et brukbart resultat. En kan vel si at dette har vært blant de mest krevende og ansvarsfulle planleggingsoppdrag tjenestemennene har hatt.

Det var fra først av ingen støtte til slike arbeider. Noe senere ble det anledning til å få lån i Jordyrkingsfondet, og det ble adgang til nedskrivning av planeringsutgifter som var statusført. Fra 1971 gis det statstilskott til planering.

Lokale bulldosere i Re

De første var små. I Ramnes hadde brødrene Nils og Jens Bøhle hvert sitt entreprenørselskap med Lanzmaskiner som mest ble brukt til veibygging. Johan M. Mørken hadde bulldosere og bygde veier og planerte i jordbruket i årene før 1960, og hadde med seg Lars Flåteteigen, Vi kjenner også til at Sverre Knutsen i Vivestad hadde bulldosere som gikk i bakkeplanering i tida rundt 1970. Omtrent på denne tida var også Martin Kvalvåg i gang med egen bulldosere, mest i Ramnes. Vi kjenner ikke til planeringsfirmaer fra Våle.

Arne Sørhaug og Oddmund Lund

Arne Sørhaug i Sem hadde det første store planeringsselskapet i distriktet. Der jobba Oddmund Lund, født i Ramnes i 1925, og bor på Revetal nå. Etter landbruksskolen på Fossnes i 1946 var han på hvalfangst til han fikk jobb hos Arne Sørhaug som bulldoserkjører og mekaniker fra 1955 til 1969. I de første årene var han på hvalfangst om vinteren og var med på planeringa om sommeren. En meniskskade etter

Det var ofte aktuelt med samarbeid med e-verkene. Foto Oddmund Lund.

To av bulldoserne til Arne Sørhaug jobber sammen. Foto Oddmund Lund.

reparasjonsarbeid med doseren førte til at han måtte slutte med kjøringa, og fikk fast jobb på Kaldnes.

Oddmund forteller at Arne *Oddmund Lund.*

Sørhaug hadde stor drift med 6 til 7 bulldosere. Alle Caterpillare. Med de eldste var det vanskelig å samle matjorda på vanskelige felt. Det gikk bedre med den nyeste, som veide 24 tonn, hadde skjær som kunne manøvreres i alle retninger, og rippere (grabber) bak. Fint når det dreide seg om hard leire. Bedriften hadde arbeidsområde i Vestfold og søndre del av Buskerud.

I denne første del av planeringsalderen var det ingen offisielle krav til planlegging og gjennomføring. Men Arne Sørhaug hadde godt opplegg ved å ta kjørerne med på synfaring av feltene for å legge planer for arbeidet. Viktig i dette var plassering av matjorda, enten utenfor feltet eller på områder i samme høyde som ferdig felt. Det

Planering på Brår mars 1974. Liten pause for Fadums bulldosere. Familien Aasen er på tur for å se hvordan det går med planeringa. Legg merke til matjordrankene. Foto: Bjørg Aasen.

var også viktig å velge kjøremønster med alternativer for avslutningen av feltet. For store jobber brukte de den store 24-tonneren til å høvle av den harde leira i «samarbeid» med en mindre maskin til å fordele leira og matjorda. Arne Sørhaug måtte dessverre avvikle etter en trist konkurs i ca. 1969.

Fadum kjøper bulldosere og ansetter kjørere i ca. 1970

Det var en klok handling da firmaet, som nå heter John Fadum A.S, valgte å satse på bakkeplanering. De kjøpte 2 nye Caterpillarer og ansatte erfarne kjørere fra Sørhaug, blant andre Asbjørn Bryggman.

Anders Lefsaker fra Undrumsdal var bare 18 år gammel da han tok jobb som bulldoserkjører i 1972. Vi som husker han fra den tida, syntes det var litt vågalt å sette en så ung gutt til denne ansvarsfulle jobben. Det var ingen grunn til engstelse.

Planering i 44 år

Anders Lefsaker jobber fortsatt hos John Fadum, som fortsatt er tungt inne i planeringsbransjen med 2 – 3 bulldosere. Det var selvsagt mest å gjøre da det var statsskudd (1972 – 1987). Rippere bak er for lengst standard og er nyttige når det er hard leire.

Anders Lefsaker var med på en dramatisk velt. Førerhuset var solid nok! Foto fra Anders Lefsaker.

Anders Lefsaker har kjørt bulldoser i 44 år og er fortsatt i gang.

En av de store og moderne bulldoserne. Legg merke til ripperne bak. Foto: Anders Lefsaker.

Nå går det i veianlegg og andre byggeprosjekter. Maskinparken skiftes ut ved behov. Mest praktiske er bulldosere i ca. 25 tonnklassen. De største i markedet veier over 50 tonn og koster 5 – 6 millioner kroner.

Fra 1. juli 1972 ble det stats-tilskudd til bakkeplanering

Som allerede fortalt av Leif Solheim ble det gitt statstilskudd til bakkeplanering fra 1. juli 1972. I sammenheng med dette kom det et svært detaljert regelverk. Vi tar med utdrag:

Utdrag av regelverket

Etter reglene blir det gitt tilskott til planering av areal der hellingen på deler av feltet er brattere enn 1 : 8. Videre må hellingen på det ferdig planerte arealet til vanlig ikke være sterkere enn 1 : 6. Tilskottet er 50% av overslaget (eksklusive grøfting) for enkelttiltak, men er avgrenset til kr 350 pr. dekar. For tiltak der det er tekniske fordeler med en felles plan (der det oppnås fordeler med hensyn til grenseregulering, arrondering, hellingsforhold m.v. ved at planen omfatter flere bruk) kan det gis tilskott med inntil 60% av overslaget, avgrenset til kr 420 pr. dekar.

Arealgrunnlaget for maksimalt tilskott blir beregnet etter fastsatte bestemmelser, slik at en ikke får økt arealgrunnlaget om en nytter slakere helling enn 1 : 8.

I reglene er videre fastsatt bestemmelser om at en skal ta vare på matjorda, sørge for en sikker bortledning av vatn og ta nødvendige hensyn

Oppstart på planeringsfelt på Lefsaker. Foto: Anders Lefsaker.

Planeringsfeltet på Lefaker er ferdig. Foto: Anders Lefaker.

Billige planering blir dyrere når vi regner om etter indeksen

Det er grunn til å dvele litt ved tilskuddsbeløpet kr. 350 pr. dekar. (50% av overslaget kr. 700). Hvis vi regner om disse tallene med konsumprisindeksen får vi tallene kr. 2669 og kr. 5338.

Mye papirarbeid

Det var mange retningslinjer for planleggingen, blant annet krav om masseberegning som grunnlag for kostnadsoverslaget. Dette viste seg mulig bare for enkle felt. For «uryddige» felt ble det etter hvert god tatt planer etter godt skjønn i samarbeid med entreprenør og bulldoserkjørerere.

Når deler av feltet var nydyrking, ble planleggingen samordnet med tilskuddene til nydyrking. I hele planeringsperioden var det tilskudd til rør av store dimensjoner gjennom planeringsfeltet, oftest med nedløpskummer for overflatevann. Og endelig

var det tilskudd til grøfting av det ferdige jordet. Når det gjelder grøftinga ble det anbefalt å vente to til tre år til fyllingene hadde «satt seg», og legge grøftene slik at synkingen ikke ødelegger fallet. Planeringsfeltene førte med seg mye arbeid på landbrukskontorene.

I 1987 ble det slutt med statstilskudd

Av litt forskjellige årsaker ble det slutt på bakkeplanering i landbruket. Det dabbet noe av etter 1980, og 1. januar 1987 var det slutt på statstilskuddet.

Vi viser til litt av teksten fra Landbruksdepartementet, som hadde nedsatt et utvalg (Stubsjøen-utvalget) for å vurdere framtida for bakkeplaneringa. Vi siterer:

Med hensyn til bakkeplanering konkluderte utvalget med at en ut fra forurensingshensyn ikke burde stimulere til slike tiltak og foreslo at tilskottet til bakkeplanering ble tatt bort. Man understreket imidlertid nødvendigheten av at arbeidet med nye anlegg, utbedringer av eksisterende anlegg og drift av bakkeplanerte arealer blir gjort så bra som mulig. Utvalget foreslo derfor at det med hjemmel i forurensingsloven ble innført forskrifter og tekniske retningslinjer for bakkeplanering.

I forbindelse med jordbruksforhandlingene 1986 bestemte Stortinget at tilskottsordningen for bakkeplanering skulle falle bort med virkning fra 01.01.87.

Med dette vedtaket gikk det mot slutten for planeringstida

Det var ikke uventet. Planeringsfeltene kom dårlig ut i miljødiskusjonene i 1980 årene. Mest alvorlig var erosjonsfaren for de planerte jordene. Det var også sterke røster for å bevare kulturlandskapet i ravineområdene.

Siden 1987 må de som ønsker å planere sende søknad til kommunene, og ha helt spesielle grunner.

Vi må erkjenne at bakkeplaneringsalderen for lengst er over. Det var noen spennende år for bønder med bratte jorder, som brukte muligheten i en økonomisk god periode til å forbedre gårdene sine.

Vi må selvsagt slippe til en av mange bønder med planeringserfaringer!

Vi velger Ragnar Kristensen, f. 1933, som kjøpte slektsgården Hundsal i 1960. Gården Hundsal i gamle Våle er et eksempel på en tungbrukt gård som ble lettbrukt ved stor innsats med bakkeplanering. Han forteller historien videre i korte trekk:

Flyfotoet fra 1954 viser at en stor del av eiendommen, ca. 50 daa, ikke var med i omløpet som traktorjord.

Ragnar Kristensen.

Dette gjorde eiendommen svært tungbrukt på grunn av ravinene og annen bratt jord. Da mjølkeproduksjonen opphørte i ca. 1957 ble det svært vanskelig å drive den bratte jorda.

Ragnar startet med bakkeplanering i området øst for gårdstunet, ca 20 daa, i 1962.

I neste periode, ca. 1966, ble det planert ca. 30 daa sørover.

Så kom turen (ca 1971) til det søndre feltet mot grensen til Kaldager. Da dreide det seg om ca 50 daa nydyrking og ca 10 daa dyrka jord.

I tillegg kommer mindre planeringer i nordre del innmarka og jordet vest for fylkesveien.

Fra gården Hundsal. Til høyre ser vi øvre delen av dalen som ble planert.

Flyfoto fra Hundsal før og etter planeringene. Til venstre fra 1954. Grense dyrket og dyrkbart markert med rød strek. Til høyre fra 2000, grense dyrket jord markert med rød strek.

Bekken i dalen sørover i innmarka måtte legges igjen med sementrør med dimensjon 8 tommer øverst, økende til 12 og 18 tommer ettersom nedbørfeltet ble større. Det ble plassert 5 kummer for inntak av overflatevann. Ragnar forteller videre med ca-tall:

Arealer i korndrift da jeg overtok Hundsal i 1960	150 daa.
Beiter som ble planert og tillagt innmarka	50 daa.
Nydyrking av bratt terreng	50 daa.
Tilkjøpte arealer	65 daa.
Sum innmark på Hundsal nå (alt skikket for korndrift)	315 daa.

Driftopplegget har vært kontrakt dyrking av timoteifrø og såkorn for Felleskjøpet helt siden jeg overtok i 1960 og videreført av vår sønn Jørn Hundsal.

Flyfotoet fra 2000 viser den dyrka jorda etter planeringene, alt lettbrukt med helingsgrad 1:8 eller slakere.

Sønnen Jørn Hundsal har eid gården siden 2000, og fortsetter farens driftsopplegg med såfrø av korn, grasfrø og oljevekster. Gården har vært i kontrakt dyrking for Felleskjøpet sammenhengende i 55 år.

Ragnar understreker at han som ung bonde hadde lite erfaring og måtte godta rutinene til entreprenørene som i utgangspunktet var opptatt å gjøre gode jobber, men var også avhengig av å tjene penger.

Selv om førerne var dyktige, fikk de ikke tatt vare på så mye matjord da som seinere med nytt utstyr. Feltene med lite matjord hadde mindre avlinger i de første årene, men Ragnar erfarte at det ble bedre etter hvert. Han mener at planeringene på

Hundsals nå har like stort avlingsnivå som gården forøvrig. Viktig i dette er mye gras (engfrø) som etterlater seg mye rotmasse.

Dårlig vær

Plunder var det også med mye regn, frost og tele. I situasjoner når entreprenøren helst ville kjøre for å tjene inn sterkt tiltrengte penger, måtte den unge bonden ta det ubehagelige standpunkt å stoppe arbeidet. Han mener også at når det ble styggvær før matjorda kom på plass om høsten, var det best å vente til våren. Det var også viktig å ikke vente for lenge med grøftinga som er helt nødvendig på planerte felt. Men det må tas hensyn ved høye fyllinger der terrenget synker i de første årene. En bør vente 2-3 år og i tillegg beregne ytterligere senking ved plassering grøftene.

Viktige vedtak:

- 1957 Rimelige lån i Jorddyrkingsfondet
- 1968 Avskrivning av kostnader ved planering.
- 1971 Tilskudd til planering. Strengere regelverk men flere tilskuddsordninger.

Dette betyr at Ragnar ikke fikk statstilskudd for de første planeringene, men for

det søndre feltet der det også var nydyrking med i beregningene.

Hva med planeringsfeltene på lang sikt?

Tar naturkreftene ravinene tilbake om noen hundre år?

Etter 40 – 50 år melder det seg mange utfordringer. Mest plunder er det med lukka grøfter som går gjennom feltene, og særlig der røra ligger mange meter under terrenget. De som kunne planere uten å lukke bekker med grove rør, var heldige og slipper billig unna.

På Hundsals valgte Jørn Hundsals å ta et skippertak når det gjelder de 5 inntakskummene i rørgata som går gjennom planeringsfeltet.

Myndighetene, fagfolkene og bøndene har vært opptatt av vedlikeholdsbehovet for planeringsfeltene og annen brattlendt jord. Tiltak mot flomskader, som avskjæringsgrøfter og inntakskummer, er viktig. Likeså overgangen fra høstpløying til vårpløying som går bra på de mest vanlige jordartene på planeringsjordene, siltig lettleire og siltig mellomleire.

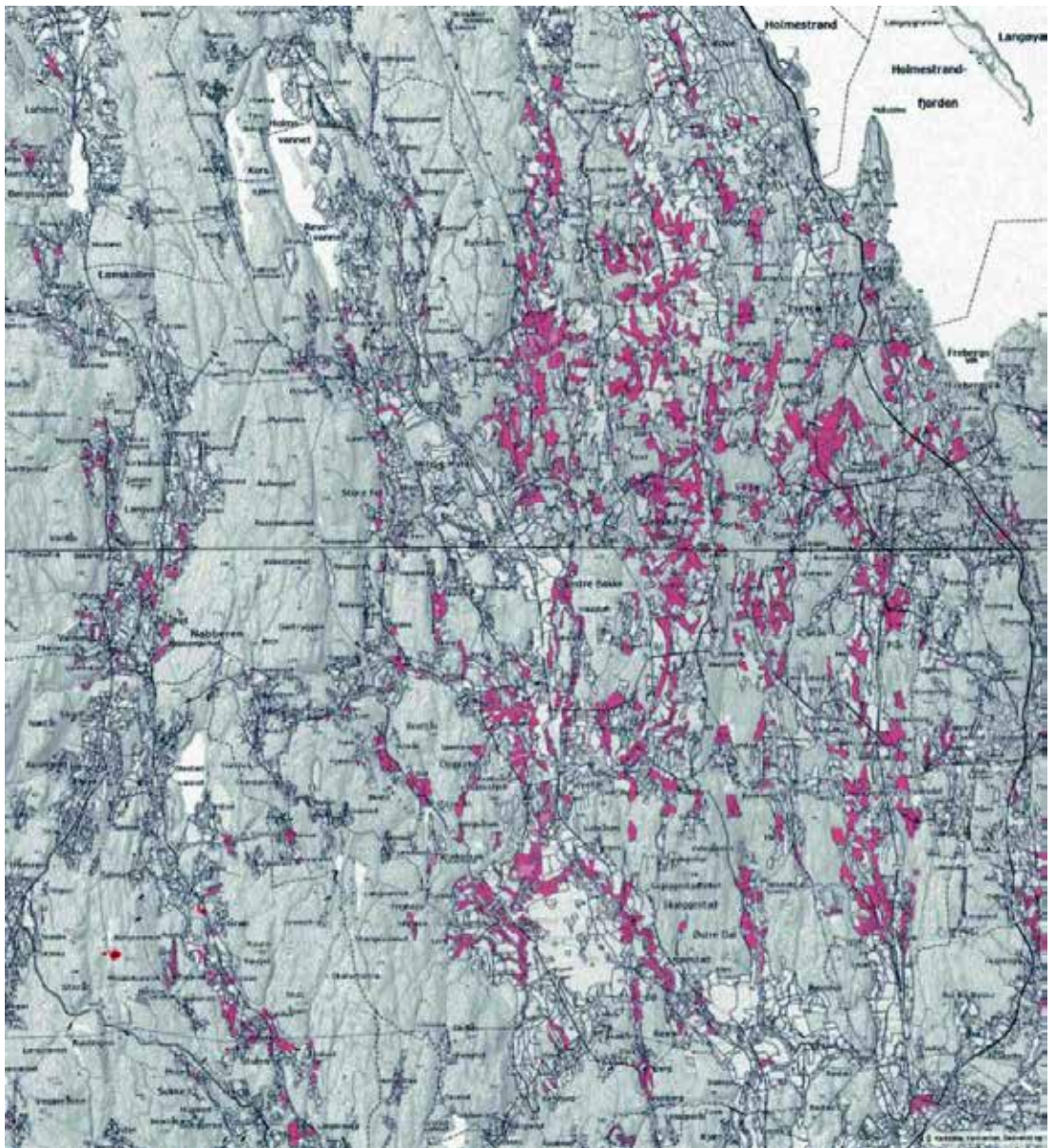
Tall for landet:

Fram til 1987 var det i hele landet planert omtrent 270.000 dekar dyrket jord med

Utdrag av Jordsmonnsstatistikk 2016 for de tre kommunene i Vestfold med mest planering.

	Areal dyrka jord daa	Areal planert daa	Prosent
Lardal	20492	5881	28,7
Sande	28654	6442	22,5
Re	72806	14214	19,5

Dere finner flere kommuner ved www.skogoglandskap.no.

Kart fra NIBIO, Norsk institutt for bioøkonomi. Planeringsfelt markert med rødt. Grunnlaget er både felt som var gitt statstilskudd, og jordsmonnkarlegginga som er gjennomført. De helt hvite feltene er dyrka jord ikke planert og vann. Grått er skog. Grått er skog.

statstilskudd. I tillegg kommer de planeringsarbeidene som er utført i forbindelse med nydyrking og planering utført uten

statstilskudd. Heller ikke dette er det eksakte tall for. Men det antas at totalt planert areal utgjør mellom 350 000 og 400.000 dekar.

Litt evaluering. Vi ser tilbake på bulldoseringen:

- Større areal maskinjord. Ca. 14 000 daa. i Re. Nettogevinsten kan være litt mindre, da en del flater inntil skråningene er gått med i det planerte arealet.
- Gårdene er blitt mer lettbrakte med større sammenhengende jorder.
- Tryggere maskinbruk.
- Bøndene har fått erfaring og er blitt dyktigere i dyrkinga.
- Planeringene har konkurrert godt i avlingsnivå i høsthvete og engfrø, særlig i kløver.

- Re-bøndene har vært flinke til å bruke planeringene til engfrø. Areal engfrø har i de siste vært ca. 40 – 50 % av planeringsarealet.
- Det er utført en del vedlikehold med 70% støtte fra Staten. Dette er nå redusert til 50% på grunn av den store interessen. Dette administreres av fylkesmannen og landbrukskontorene i kommunene.

**BULK-TANK
TRANSPORT
AS**

Svinevoll, Borgeveien 7, 3178 Våle

**Transport av flytende og fast husdyrgjødsel
Biomasser og biprodukter
Flytende råstoff til kraftforproduksjon
Bulk, paller, storsekk , rundball
Mel og kornprodukter
ADR transport**

**Tlf: 33 06 09 29 · Mobil: 930 04 977
post@bulktank.no · www.bulktank.no**

Gårdstunet på Søndre Sørum. Verkstedbygningen til venstre.

DA SØRUMFAMILIEN LAGDE SNØFRESERE OG SLÅDDER FOR SLOTTET OG TUSENVIS AV BØNDER

av Per
Bjerko

En søndag i august i år var det stort familiestevne på Søndre Sørum i Våle. En viktig del av programmet var eventyret om Sørumfresen, Sørumslådden og andre nyttige maskiner som ble laget der på gården av Martin Sørum og sønnen Lars Sørum.

Vi i redaksjonen i Re-minne er takknemlige for å være med på bringe dette videre.

Det startet med Martin Sørum som ble født på Nordre Sørum i 1903, og fulgte med da familien flyttet til nabogården søndre Sørum tre år senere. Han overtok gården (ca. 110 daa) i 1930, og var melkebonde som de fleste i den tida. I 1938 giftet han seg med Nelly Alvhilde Askjer fra Ramnes. De fikk 4 barn:

1. Lars født i 1939.
2. Karin Solveig født i 1940.
3. Håkon født i 1943.
4. Nora Marie født i 1948. Hun var ikke født da bildet ble tatt.

Teknisk interessert bonde

Historien forteller at Martin var svært oppfinnsom og praktisk anlagt, og lagde mange arbeidsforbedringer med enkle midler. Eksempler er kran til å heise kornsekker opp på såmaskinen, og potethøstemaskin som han lagde hos Bøe-smeden. Der fikk han også hjelp til et enkelt lesseapparat til traktoren, basert på den samme sylindere som ble brukt på tilhengertippen. Det var før lesseapparater ble vanlige på gårdene. Andre eksempler er korntørke med skrå bunn og opplegg der kornet rant til 8 siloer. Nytt uthus ble bygd i 1940 som heiselåve.

Han drev også med sagbruk, først flyttbart, så Sørumsaga som han i 1938 bygde oppe ved bygdeveien. Der ble det også kassefabrikk og garasje til tømmerbilen. Naboen Asbjørn Gunnerød var ansatt der, og fikk kjøpe saga i 1974 sammen med sønnen Arne som driver den fortsatt.

Kantplogen

I 1939 tok han patent på kantplog montert etter lastebil for å slippe plunderet med de høye brøytekantene i snørike vintre.

Sørumfresen

Hans siste store oppfinnelse var en snøfreser til traktor. Det geniale var at han slapp

Lars med en av sine bestselgere.

Sørumfresen er godt skikka til å fjerne brøytekanter.

å konstruere den viktige vifta. Den fant han på halmviftene som var i bruk rundt på gårdene.

Martin lagde den første snøfreseren sammen med Anton Gjelstad i 1965. Den hadde treramme av eik. Neste trekk var å få Eidsfos Verk til å lage en serie på 10 fresere.

Lars tar over

Nå passet det bra at eldstesønnen Lars kom inn i drifta. Han var 29 år og hadde brukt tida godt med allsidig praksis i motorer og platefaget, der han hadde fagbrev. Dette fikk han godt bruk for i årene framover. Han tok over bedriften i 1967 og gården i 1976.

Martin døde i 1986, 83 år gammel, og hadde vært god å ha i drifta. Han var lastebilsjåfør for bedriften og kjørte fresere og slodder over hele det sydlige Norge.

Vi lar Lars fortelle:

-Det var viktig at produksjonen flyttet til gården. Først skjedde det i ledig plass i driftsbygningen etter at melkeproduksjonen var avviklet. Og enda bedre ble det da verkstedbygningen sto ferdig i 1979.

Det var stadig forbedringer. Da traktorene fikk hytte med glassruter, gikk vi over til hydraulisk styring av snøstrålen.

En fordel med Sørumfresen er at den kan fjerne snøen ca. 70 cm. på utsiden av traktorhjula, så den kan brukes til å fjerne brøytekanten. Vi kunne også levere fresere med sideforskyving for å trekke den inn ved transport og komme gjennom trange porter. Fresen hadde taggeskjær og var effektiv når det var tykk plogsåle. Den er også kjent for å være god ved kram snø. Opp gjennom årene ble det stadig flere modeller, og det ble produsert ca. 1000 snøfresere i alt.

Det viste seg at snøfresersalget varierte fra år til år, mest påvirket av snømengden. Lars mener at også gode eller dårlige jordbruksavtaler og kornavlinger hadde innvirkning på kjøpelysten.

Slottsleverandør fra Våle

Sørumfresen ble solgt både direkte til kundene og etter hvert gjennom Eikmaskin og andre maskinfirmaer. Eikmaskin formidlet salget av en Sørumfres til Slottet. Slottforvalteren var opptatt av å få snøen langt unna veiene i Slottsparken. Han ønsket også at fresen kunne suge opp lauv i parkene, men vifta var ikke skikka til det.

Sørumslådden «Robust»

Nå er det nyttig med litt fagprat med ikke-bønder!

Hva er en slådd?

Høstpløying var nesten enerådende fram til ca.1990, og rekkefølgen i våronna var: slådding, gjødsling, harving, såing og tromling. Slåddingen skulle starte så snart jorda var «slåddetør». (Som er litt før «harvetør»). En god slådd jamner plogsla og legger et løslag på toppen som vern mot uttørring i dagene fram til harving og

såing. I «hestetida» var slåddene enkle; to trebjelker med jernpigger på den bakre.

Da traktorene tok over, ble det mer fart i våronna. Treslåddene ble byttet ut med mer effektive slådder av stål. Den lille bedriften i Våle tok sin del av dette markedet med sine «Robust-slådder».

Stordrift uten slådder

Neste trinn i utviklingen var kraftige traktorer med brede og tunge harver utstyrt med både harvetinder og slåddeplanker. Stadig mer av jorda i Vestfold drives nå i slik stordrift, der slåddene har mista jobben. Tida for traktorslåddene er snart over.

Også Sørumslådden kom til Slottet

I forbindelse med Kongeparets sølvbryllup var det planlagt en folkegave fra alle oss nordmenn. Det seirende forslaget ble opp-

Sørumslådden «Robust» var med i markeds konkurransen og gjorde det godt. Med et midtfelt og to sammenleggbare sidefelt er den grei ved kjøring etter veiene. Et annet positivt trekk er dybdehjulene bak som gir bedre planeringsevne. Det er flere størrelser.

Legg merke til at både traktoren og slådden har trekantutstyr for hurtigkopling.

Lars var aktiv med i utviklingen av triangel-hurtigkoplingene for produktene sine. Mye hardt arbeid spart ved påkopling og frakopling av redskaper mens føreren sitter på traktorsetet.

gradering av Slottsplassen med grusing. Nok en gang ble det leveranse fra Sørums: En 3,6 m. Sørumslådd uten pigger. Også slåddene kom opp i ca. 1000 enheter fra Sørums.

Kornrørere for bingetørker

Den største suksessen i antall har vært «kornrøreren» med ca. 3000 enheter til stor nytte for bønder med bingetørker for korn og engfrø.

Bingetørkene har binger med lagringshøyde ca 1 meter og blåsing av luft fra bunnen. Ofte er avlinga så rå at det må måkes om daglig, et tungt slit med skuffe eller greip med kuler på tindene. Sørums kornrører (skruer montert på elektrisk drill)

ble derfor svært godt mottatt av tusenvis av bønder, mange med dårlig tid og ryggproblemer.

En variant med lengere skruer var nyttig ved tømning av kornbinger med stor avstand mellom tappelukene.

Oppturer og nedturer

Lars kan fortelle om gode og tunge dager. I tider med god avsetning var det 7 ansatte, dyktige karer fra distriktet. Men i trange tider var det ingen andre alternativer enn permitteringer og oppsigelser. Da var det god skikk at de som var sist ansatt måtte ut først. En gang måtte to ansatte ut. En av dem var sønnen på gården, som ble gående uten jobb.

KORNRØRER - BINGETØMMER!

SLUTT PÅ SLITET I KORNTØRKA

- ENKEL MONTERING PÅ EL. DRILL
- MILJØVENNLIG ARBEIDSHJELP
- VENDER 1 m³/MIN.
- LAVERE TØRKEUTGIFTER

-PLASSER BINGETØMMER I TRAPPELUKEN OG TØM BINGEN. RASKT.

LEVERES I LENGDER PÅ 125 cm, 150 cm, 175 cm, 200 cm, 225 cm.

SØRUM MEK. VERKSTED
4000 Sørums
Tlf. 522 / 52 000

Kornrøreren ble den store slageren, en rimelig investering for slitne bønder både for omrøring og effektiv tømning av bingene. Også på denne tiden forekom det korrekturefeil. I siste avsnitt står det spesifisert «trappelukene». Oppmerksomme lesere vil nok se at dette skulle vært «tappelukene».

Dette vektloddet ble ikke noe stort produkt. Men var kjekt å ha når traktoren hadde for stor vekt i foran. Trinnløs justering av vekta ved mye eller lite grus i kassa.

I 1980-åra ble det stor interesse for dyppluting av halm. Den gamle metoden med luting og etterfølgende vasking (skylling) med vann ble forbudt på grunn av forurensning av vassdragene. I dette anlegget ligger halmen passe tid i luta og blir så heiset opp. Når det er slutt på dryppinga, er maten klar for servering! Litt lut er OK!

Lagring av rør hos Stålprofil Revetal. Sørums har laget stativene som gjør det mulig å flytte rør med truck, transportere med lastebil og lagre i høyden.

De var stadig på jakt etter nye produkter. Vi viser bilder av noen av disse: Utstyr for tørrluting av halm, og hyller for transport og lagring av rør hos Stålprofil på Revetal. I 2008 ble det slutt. Bedriften var da overdratt til dattersønnen Atle med Lars som styreleder i aksjeselskapet.

De tok på seg et større oppdrag for en underleverandør for et avRøkkefirmaene. Det gjaldt en stor enhet for oljeboring som en bedrift i Østeuropa ikke hadde gjort skikkelig ferdig. -Vi jobba natt og dag, og ble ferdige i tide. Det kom ikke penger, men derimot en

Sideregulering for redskaper. Nyttig redskap både for Sørumsfresene og andre maskiner.

Elna og Lars i verkstedet. De står foran ei hjemmelaga hydraulisk presse som trykker 100 tonn. Den har vært nyttig i produksjon av mange redskaper.

melding om at firmaet var konkurs, forteller Lars.

Dette ble skjebnen også for Sørums mekanisk verksted.

Lars var da 69 år og pensjonist.

Nå er det sønnen Martin som eier gården og verkstedet.

Lars er nå blitt 77 og tar på seg småjobber på verkstedet.

Elna har vært med

Elna og Lars i verkstedet. De står foran ei hjemmelaget hydraulisk presse som trykker 100 tonn. Den har vært meget nyttig i produksjon av mange redskaper.

Elna jobbet i bank i ungdommen.

I driftsårene tok hun seg av kontorfunksjonen, en viktig jobb i bedriften som hun holdt god orden på.

Ekteparet bor nå i leilighet i Brekkeåsen.

På Sørums Søndre bor sønnen Martin med familie. Han er servise-mann på melke-maskiner og melkeroboter.

En del av verkstedet er leid bort til Gunnar Bjølgerud Sveis Rør og Rep.

FJELLSPRENGNING TOR AAGE BRÆIN

33 06 06 38 977 22 060
tabraein@online.no

Vi sprenger vei for deg!

Ruteig 3178 Våle

TELEFONSENTRALEN – EN SENTRAL INSTITUSJON

av Eva
Anfinnsen

Det plinger i lomma. En hendig liten sak hentes fram, mobiltelefonen. Det ligger en beskjed der. Noen tastetrykk, og så er svar sendt. Med bilder og lyd, ut i «skyen». I dag en selvfølgelig del av hverdagen. Det ligger en historie bak. Historien om telefonen. Vi skal en tur til telefonsentralens tid i Våle.

I en bok om Våle kommune 1837-1937 står å lese i kapittel om

A.S Våle Telefonselskap

Privat aktieselskap
(avskrift, moderert rettskriving)

«Selskapet ble stiftet 7.mai 1897 med tegning av 29 abonnenter og 31 aksjer á kr. 100.-. lover ble vedtatt, og til styre valgt A.C.Backe, formann, J. Gunnestad, L.H. Sørby, H. Kaldager og A.Sjuve.

I oktober s.å. ble det innsendt konsesjonsandragende og i møte 7. desember ble det bestemt å kjøpe Holmestrand Telefonselskaps linjer i Våle for kr. 1600,-.

I styremøte 1. februar 1898 ble det besluttet å sende en mann, Johan Revetal, til Elektrisk Bureau, Oslo, for på egen regning å få undervisning i telefoni. Centralstasjonen ble bortsatt på 5 år til Lovise Sørby for kr 200.- pr år, og utbyggingen ble besluttet påbegynt våren 1898. Alt materiell, centralbord og apparater ble innkjøpt fra Elektrisk Bureau.

Gjensidig forbindelse med Ramnes Telefonselskap ble opprettet i 1899 og med Nykirke i 1901.

Stifterne av Våle Telefonselskap, L. H. Sørby og A. C. Backe.

I 1903 ble centralstasjonen på ny bortsatt på samme sted for 3 år, lønn kr.300,- pr år.»

En mer utdypende beretning sto å lese i Vestfold Arbeiderblad noen dager før sentralen ble nedlagt etter 82 års sammenhengende drift, hentet igjen fra avdelingsleder Kåre Kristiansens sammendrag av årsberetninger og jubileumsskrift (fritt etter dette):

Initiativet til å skaffe Våle telefon ble tatt på et møte på kommunelokalet på Sørby i mars 1897. Det var 18 personer tilstede, og interessen var stor. Ramnes hadde alle-

rede fått telefon, og i Våle ville man ikke være dårligere. Det ble derfor utarbeidet en foreløpig plan, og 11 av dem som var tilstede ga bindende tilsagn om å bli abonnenter.

Tegning av aksjonærer og abonnenter pågikk i en drøy måned, og i begynnelsen av mai ble det holdt konstituerende generalforsamling med tegning av 29 abonnenter og 31 aksjer a 10 kr (som sitert over).

Kort etter ble det sendt søknad til Kongen om konsesjon på telefondrift og til Veivesenet om å sette opp stolper langs veiene. En måned senere forelå tillatelsen fra Veivesenet, mens selskapets søknad om konsesjon på måtte vente i to år, og kom først i 1899. Konsesjon ble gitt til 1902 i første omgang.

Bot for å låne bort telefonen

Utover sommeren 1898 ble det satt i gang arbeid med stolper under tilsyn og ledelse av L.H.Sørby, og 1. oktober ble den manuelle sentralen satt i drift. Den gang med 33 abonnenter og to forbindelseslinjer, en til Holmestrand og en til Komnes. Den årlige kontingenten ble satt til 80 kroner for forretningsdrivende og 20 kroner for andre. Samtalene var gratis, men utlån til naboer og andre var strengt forbudt! Det betydde bot! Telefonen var bare beregnet til bruk for «herren og hans husstand».

Brudd med Ramnes sentral

I en periode på ti måneder fra høsten 1898 til konsesjon var gitt i 1899 hadde Våle forbindelse gjennom Ramnes til både Horten og Tønsberg. Ved konsesjonen ble Våle nektet forbindelse til Horten og Tønsberg, mens Ramnes beholdt alle sine tre byer.

Våle tok saken opp med departementet

flere ganger, men uten resultat. Det ble bestemt at Våle sentral skulle ekspedere Ramnes til Holmestrand uten noen form for vederlag. Stridens bølger gikk høyt, og den gjensidige forbindelsen med Ramnes ble brutt. Ramnes mistet dermed forbindelsen med Holmestrand.

Saken ble nå lagt fram for departementet, og det endte med at Ramnes fikk forbindelse med Holmestrand over Hillestad. Først i 1903 ble Våle og Ramnes enige om gjensidig forbindelse ved å møtes med linjer ved Berg i Våle.

Våles egentlige hensikt med denne konflikten med Ramnes skal ha vært å få fri forbindelse med Horten og Tønsberg. Men det gikk altså ikke. Derimot ga departementet løfte om at det skulle bli opprettet en Rikstelefonstasjon i Våle. Den kom i 1904.

Anders C. Backe og Lars H. Sørby var fra starten de drivende krefter i Våle telefonselskap. Johan Revetal satte opp de fleste abonnentenes apparater, og Sørby fortsatte hele livet med planlegging og vedlikehold av apparater og sentralbord. Han døde i 1922. I 1913 begynte Kristian Dahl med forskjellige arbeider for selskapet, og ble en uerstattelig ressurs. Han utførte alle slags spesialarbeider ved kabelanlegg, sentralbord og apparater.

Eget hus til sentralen

På generalforsamling i februar 1906 ble det etter henstilling fra styret bestemt å søke etter tomt for å bygge et eget hus til sentralen snarest mulig. I ekstraordinær generalforsamling 26.april ble tomt innkjøpt av Jakob Hillestad, Sørby. Tomten ble fraskilt hovedbølet og fikk navnet «Central». Byggearbeidet ble satt i gang straks, og huset var ferdig et halvt år

etter. Sentralbordet ble straks flyttet over i det nye huset. Da ble det også opprettet rikstelefonstasjon med direkte forbindelse til Tønsberg.

Vi siterer igjen fra boka:

«I 1915 var det spørsmål om å danne en underavdeling av selskapet i grenden omkring Huseby, Ryk og Lærum, men dette ble igjen fragått, idet selskapets økonomiske stilling ikke tillot å bidra synderlig til anlegget, og det ville bli uforholdsmessig kostbart for det påtenkte antall abonnenter. I årene 1918 og 1919 tilkom forholdsvis mange nye abonnenter, idet hele grenden som hadde tenkt å danne underavdeling, ble inntatt.

Etter hvert som dyrtiden virket, måtte også sentral og andre ledninger forhøyes, og dermed abonnentenes kontingent, som var på sitt høyeste i 1921-1925.

I 1920 ble det opprettet forbindelse med Fon sentral ved at selskapene møttes med linjer i Rygsdalen. Likeså fikk man samme år forbindelse med Botne central ved møte med linjer ved bygdedelet.

I 1921 forelå konsesjonsansøking fra Våle kommunale Elektrisitetsverk. Ved denne behandling ble det tatt forbehold for forstyrrelser, men dette anlegget har senere vist seg ikke å ha forstyrrende innvirkning av betyding for telefonen.

Samme år fikk telefonselskapet konsesjon på 7 år til 1928.»

Strøm i bygda

I Våle ble det altså lagt inn elektrisk strøm i 1921. Dette året ble det fra Elektrisk Bureau kjøpt inn et nytt dobbelt sentralbord på 150 nummer. Det kostet den gang 3.700 kroner. Fire år seinere ble det etter

konferanse med overrettssakfører Jonas Lie foreslått at selskapet skulle omdannes til aksjeselskap og at aksjekapitalen skulle fordobles. Det ble holdt ekstraordinær generalforsamling som vedtok å omdanne selskapet til aksjeselskap, med samme aksjonærer til 66 aksjer á kr.200,-, og med nye vedtekter, ifølge aksjeloven, firmaanmeldelse og nye abonnementsbetingelser. De nye vedtektene ble vedtatt og nytt styre valgt. I mellomtiden var det opprettet gjensidig forbindelse med Undrumsdal sentral. I 1924 kom det meddelelse fra Telegrafverket om at det var spørsmål om å legge ned Sørby rikstelefonstasjon. Det medførte naturligvis aktivitet, og etter mange konferanser og iherdig arbeid fra formannens side, lyktes det å beholde stasjonen med to linjer til Tønsberg og fire til Horten. Dette tok tid, men ble løst ved å legge luftlinje til Bakke ved Nykirke på Våle telefonselskaps stolper, koblet inn i Sørlandskabelen, og forbindelsen til Tønsberg og Horten sies å ha fungert upåklagelig.

Det begynte å legges jordkabler

I kapitlet om Våle telefonselskap står det om denne utviklingen:

«Sommeren 1928 kom Noreoverføringens høyspente linje gjennom bygden, og styret satte seg kraftig i bevegelse for å sikre tilstrekkelig erstatning til fornøden ombygging av telefonanlegget.

Blant annet ved henvendelse til telegrafinspektøren fikk man oppnevnt telegrafbestyrer Taranger, Tønsberg, for sammen med ingeniør Hoff ved Våle kommunale Elektrisitetsverk å lytte på forstyrrelsene fra Noreledningen. Da det forelå rapport om undersøkelsen, måtte Nore erkjenne seg erstatningspliktig, og selskapet fikk etter noe tids underhandling utbetalt kr.20.000,- som godtgjørelse til ombyg-

ning. Ombygning til jordkabel påbegyntes i 1929, og dette år ble det lagt ned ca. 6 km kabel, og de mest forstyrrede abonnentlinjer ble dubler helt. Ombygning til kabel fortsatte eftersom økonomien tillot det. I 1930 ble nedlagt 500 m. kabel sydover fra sentralen, i 1932 1500 m fra Haga til Rostad og i 1934 3000 m. fra Rostad til Gunnestad.»

I 1936 ble Holmestrand-telefonen automatisert, og forbindelseslinjen til Våle ble økt til tre. Det ble omtrent samtidig ordnet en ekstra linje til Ramnes. Tre år etter ble det innkjøpt nytt dobbeltlinjet sentralbord på til sammen 174 nummer, med to ekspedisjonsplasser. Det begynte å bli mange abonnenter i Våle.

Da krigen kom, var det vanskelig med økonomien. Det fortelles at Telefonselskaps folk måtte reise omkring til abonnentene for å skaffe midler til den daglige driften.

Under krigen, i 1943, var Televerket interessert i å innløse anlegget. Tre representanter derfra var i Våle med tilbud om å betale 40.000 kroner for hele anlegget. Det ble straks holdt generalforsamling, og

Astrid Vigeland ved sentralbordet.

Ved sentralbordet. Nærmest: Astrid Vigeland.

Sentralbord fra Våle telefonsentral med to typer mottaker. (Historielagets samling på Våle Prestegård).

tilbudet ble avslått. Innløsningen ble først et faktum i 1967. Da betalte Televerket 275.000 kroner for anlegget.

Den manuelle sentralen holdt lenge i Våle

Sentralene ble automatisert, en prosess som gikk over mange år. Våle var seint ute, helt til 1980 var sentralen her manuell. Folk som kom på besøk fra andre steder syntes det var nærmest eksotisk. Før automatiseringen var det naturligvis

modernisering av utstyr. Fra hengende telefonrør med av/på knapp i røret, til mer funksjonelle hodetelefoner; fra sentralbord med klaffer som ble åpnet for stikkene når det ringte, til sentralbord med lysende punkter for stikkene. I annen etasje i Sentralen ble det etter hvert opprettet et kontrollrom. Før det, var alt samlet i selve sentralbordet. Da automatiseringen ble en realitet i 1980, var det bygget automatsentraler på Kirkevoll og Grette.

Rikstelefon

Dersom en skulle ringe rikstelefon, for eksempel ha en telefon til Tønsberg eller enda lenger – var det en egen prosedyre. En måtte ringe sentralen og bestille rikstelefonen. Så gikk det litt tid, og en ble oppringt fra sentralen om at rikstelefonen ventet. Da var det samtaleperioder på tre minutter om gangen - det betalte en for. En fikk beskjed for hver periode. Det gjaldt å ikke prate så vidløftig og lenge, det kostet. Hver rikstelefon samtale ble registrert på sentralen, og med jevne mellomrom fikk en regningen, med en lapp for hver av disse samtaler som et bilag. Da var det å gå igjennom og se om dette stemte. Dersom det ringte utenfra og det var rikstelefon, ble det varslet når en tok telefonen: «Det er rikstelefon fra Tønsberg, værsgod». Da visste en at det ikke skulle prates i så veldig lenge, det var oppringer som fikk regningen.

Fest-telegrammene

En annen ting som er forsvunnet er det å sende festtelegrammer. Telegrammet kom raskt fram. Fest-telegrammene var flotte. De ble brukt ved større begivenheter, hvor det skulle sendes gratulasjoner. Det fantes også enkle telegrammer hvor en bare formidlet tekst.

Festtelegrammer.

Åpningstider

Telefonsentralen var åpen fra 0800 til 2100 på hverdager og 0800-1000 og 1600-1900 på søndager. Det kostet ekstra om en måtte bruke telefonen når sentralen var stengt. Telefonsamtaler utenom åpningstiden var en sjeldenhet. Det ble bare brukt når det var helt nødvendig. I dag kan dette synes ganske ubegripelig, når en er vant med tilgjengelighet 24 timer i døgnet, uansett.

Alle hadde ikke telefon hjemme. Det hendte jo ofte at en lånte hos en nabo som hadde. En fikk heldigvis ikke bot for det lenger. Men skulle en noe spesielt, kunne en ta turen til sentralen og ringe derfra. Dette gjaldt nok spesielt rikstelefonamtaler, eller samtaler en ikke ville at naboen skulle høre. Da betalte en direkte på sentralen.

Hvordan fungerte det?

En kunne ha to telefonabonnenter på samme nummer, med a og b-nummer. Hos dem som hadde a, ringte det en gang. Hadde en b-nummer, ringte telefonen to ganger. Så en visste hvilken husholdning som skulle ta telefonen ut fra antall ringinger. Og en kunne prate så lenge en ville. Når en avsluttet samtalen, ringte en av med et kort ring. Det var ikke snakk om tellerskritt den tiden, så lenge en hadde telefonabonnement. Telefonen var sveivetelefon. Altså ikke telefon med nummerskive. En trengte jo ikke telefon med nummerskive når det var manuell sentral. En mye brukt modell var en svart telefon med sveiv på siden, og røret på tvers oppå telefonkassa. Modellen før denne var veggtelefonen.

Automatiseringen betydde bytte av telefon. Nå måtte en ringe med nummer! Det var ingen i «andre enden av røret» som hjalp deg videre.

De tekniske tingene ble ivaretatt av mannfolka, men ellers var sentralen en

Kvinnearbeidsplass og hjem

I starten var sentralen plassert hos A.C. Backe, mens Helene Hillestad ekspederte samtaler. Da nybygget kom, var først Anette Gjelstad ansatt for en årlig lønn på 150 kr. i året. Samtaleavgiften var da 15

øre pr samtale. Etter tre års forløp overtok A. Kihle sentralen for kr.200,- pr år, men allerede året deretter, ble frøknene Liv og Mathilde Thorbjørnsen fra Stokke ansatt ved centralstasjonen og betjente denne i 21 år til. Lønnen varierte fra kr.200,- opp til kr.3000,- og ned til kr.2000,- alt pr. år. «Frøknene Thorbjørnsens raske, sikre og høflige betjening av sentralen ble anerkjent i vide kretser.»(sitat fra boka)

Etter dem overtok søstrene Bredine og Astrid Hillestad, døtre av Helene, betjeningen av sentralen. De drev sammen i ti år. Bredine giftet seg og flyttet. Astrid giftet seg med Bjarne Vigeland, men hun flyttet ikke, og hun var ansvarlig for Våle sentral til hun gikk av med pensjon i 1966, de bodde på sentralen fram til da. Astrid hadde vært med i sentralen fra hun var ung jente. Hun fikk kongens fortjenestemedalje for innsatsen sin. Hun var på en måte synonym med sentralen i Våle, Astrid.

Etter henne var det Lizzy Undrum bestyrerinne på sentralen, og etter henne igjen Elsa Kristensen.

Huset var privatbolig/tjenestebolig. Signe Helene Vigeland Hauge og Else Marie Vigeland vokste opp der. Sentralen var en del av deres hverdag, og damene som job-

Else Marie Vigeland og Signe Helene Vigeland Hauge.

bet der var – i deres øyne – omtrent som en del av familien. Foreldrene, Astrid og Bjarne, hadde sitt soverom i sentralrommet. Der var sovesofaen, som hver kveld og morgen ble ordnet av Bjarne. Det vil si at Astrid egentlig var på jobb døgnet rundt.

Sentralen var sentral

Jobben besto ikke bare i å sette over samtaler. Sentralen var sentral – Signe Helene husker spesielt at ved en dramatisk uthusbrann i bygda ble det ringt til sentralen, og fra da hadde moren hennes jobben med å ringe videre til brannvesen og lensmann, og til naboer for hjelp. Det var slik det fungerte. Sentralen tok de videre kontaktene ved slike behov.

Det var her de fikk de telefonene en ikke ønsker å få, ved ulykker hvor det måtte ringes videre til prest og lensmann. Det kunne gjelde nære og kjære, og var forståelig nok krevende å være budbringer, selv om de ikke hadde den direkte kontakten med dem som var rammet.

Ved tordenvær skulle en ikke bruke telefonen. En tok gjerne ut kontakten da. På sentralen kunne de ikke bare koble ut - der kunne det lyse i ett på sentralbordet, og de forteller om raske fingre som måtte plugge inn stikkene straks det lyste, slik at det ikke ringte hos abonnentene. Det kunne gå hett for seg, og var nok ikke ufarlig.

Det var damer som jobbet på sentralen. Vi ser det i historikken over. Mange Våledamer har hatt sin arbeidsplass der. Men da oppdateringen av sentralen foregikk, og kontrollrommet i annen etasje ble satt i stand, - det huskes som et rom fullt av ledninger- , var det «masse mannfolk som jobbet ute – og oppe- , og bare

damer inne». Spennende tider for ei lita jente, sier Else Marie.

De forteller at det ikke var noe speil som damene kunne bruke når de kom på jobb. Men de likte jo å se bra ut. På veggen hang et stort bilde i glass og ramme av stifterne av Telefonselskapet (se over). Det hang slik at de kunne bruke glasset som speil. Så de gamle herrer har nok speilet mang en flott Våle-dame gjennom årene!

Ikke alltid var det dramatikk som nevnt over, heldigvis. Hverdagene gikk nok på det jevne, men de som jobbet på sentralen kunne få mange opplysninger, og visste mye om hva som foregikk av stort og smått rundt omkring. Dette var sikkert på både godt og vondt. Men det var svært nyttig. Lege eller veterinær kunne legge inn beskjed på sentralen om hvor de evt var å treffe ved nødsfall. De visste også beskjed når det gjaldt el-verkets folk og

hvor de var å treffe. En kunne gi beskjed til sentralen om en var bortreist og ikke var å treffe, evt også hvor en var å treffe. Når en ringte holdt det ofte med etternavnet dit en skulle ringe, - var det mange med samme navn, måtte en jo si hele navnet.

Avslutning av en epoke

Avisene skriver i sine overskrifter angående omleggingen og nedleggelsen av den manuelle sentralen:

«Nå må Våle-folk lære seg telefon-numrene»; «De koselige sentralborddamene blir historie fra i morgen»; «Summetonen avløste i går blide damerøster i Våle». Sentralborddamene hadde godt ord på seg, og fikk da også en verdig hyllest ved avslutningen. «Våle automatisert. Blomster og konfekt fra abonnentene»

Det virker ikke så lenge siden, men på en måte er det jo en evighet av tid siden den

Avslutningsmarkering for de ansatte ved sentralen med ordfører Odd Jonstang, blomster og konfekt. Astrid Vigeland forrest til høyre. Fotograf: Øivind Skar, Tønsbergs Blad.

manuelle sentralen var i drift på Sørby. Når en ser hvordan telefonen fungerer i dag, er det jo skjedd et eventyr av en

revolusjon. Og det fungerer som en selvfølgelighet.

Akkurat det kjennes litt rart...

Kilder:

Vestfold Arbeiderblad (diverse dager 8-13. mars 1980), Tønsbergs blad (12. og 13. mars 1980) og «Våle Kommune 1837-1937» og samtale med Signe Helene Vigeland Hauge og Else Marie Vigeland.

Foto:

Det nederste bildet – av damene og ordføreren, er tatt av fotograf Øyvind Skar, Tønsbergs Blad, og lånt ut til Re-minne av Else Marie Vigeland.

Bildet av Astrid ved sentralbordet er lånt ut av EMV.

Foto ellers av artikkelforfatter, to avfotografert på Prestegården fra andre bilder.

Murer

Odd Henry Solberg

Hvitsteinveien 11, 3178 Våle

hesolber@online.no

481 52 675

**Alt innen mur og puss
Fliser og peiser**

Du kan spille hovedrollen i revyen når du vet at alt er i orden i fjøset

Livet er å ha tid. Tid til å gjøre noe helt annet.
Slik får vi energi til arbeid og omsorg
for de vi er glad i – både to- og firbente.

Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes.
Og gode fjøs gir mer tid.

Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.

www.fjssystemer.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

BEGRAVELSESKIKKER I RAMNES FOR CA 100 ÅR SIDEN

av Helga
Bjerko

I 1974 var jeg leder i Ramnes Bondekvinnelag. Da fikk vi en oppgave fra «Institutt for Sammenlignende Kulturforskning» om gamle skikker i Ramnes. Som ganske ny i Ramnes syntes jeg dette var interessant. Så vi gikk løs på oppgaven med friskt mot. Vi hadde temaet på et møte hvor vi ba inn gamle som kunne fortelle oss noe. Noen av oss ba også sammen grannelaget vårt for å få enda mer informasjon.

Temaet var egentlig «grannelag» eller «bålag», og hvordan de fungerte. Bålaget gikk videre enn grannelaget, ble det sagt. Ettersom vi pratet syntes jeg at begravelseskikkene her var langt mer omfattende enn det jeg husket hjemmefra (jeg er fra Lier). Derfor vil jeg i denne artikkelen fortelle fra det vi rapporterte om begravelsene.

Båmannen var viktig hel fram til 1920

Når en i grannelaget var død, var det de eldste og nærmeste som pynta avdøde og la avdøde i kisten. Det var alltid en «båmann» som ba inn til begravelsen, gjerne den eldste i grannelaget eller den som var best til å ordlegge seg. Båmannen gikk fra hus til hus, og ba inn bonde som husmann, kvinne og mann. Båmannen kom med den samme regla hver gang. Han måtte ikke sette seg eller si noe annet før han hadde sagt fram hele regla: «God dag, jeg skal hilse fra nn(avdødes ektefelle) om de ville følge hennes manns jordiske levninger til graven (dag). Vi møtes i huset kl. 10.00.» Regla var nok ikke

helt den samme over hele bygda. Noen bāmenn sang regla også. Når båmannen hadde sagt fram ærendet sitt, måtte han få servering. Helst en dram og noe å bite i. Før jul kunne det nok hende at båmannen fikk litt for mye å drikke. Det ble fortalt fra et sted at båmannen på slutten av run-

*Æresportal for Johan Svendsen i februar 1936.
Foto fra bildesamlingen til Ramnes Historielag.*

den begynte på regla, men gikk i stå og sa så: «Ja ja, dere skjønner vel resten». Hvis ikke båmannen sa noe om sending, skulle sending medtas. I den siste tiden var nok sendingen helst 1 liter fløte, og den ble sendt dagen i forveien. Det spørs vel om alle husmenn hadde anledning til å sende en hel liter fløte.

Skikken med båmann holdt seg til bortimot 1920. Da gikk de over til trykte innbydelser på kort som de puttet i en konvolutt, begge med sort kant. Til å begynne med var det båmannen som gikk med disse, senere var det de store barna, helst fra avdødes hus som gikk med dem. Tilslutt ble de nok bare puttet i postkassa

eller sendt i posten. Kortene var nok i bruk til litt etter siste krigen også.

Dagen før begravelsen kom ofte naboene (mennene) og laget æresportal med avdødes forbokstaver, eller det sto farvel øverst på portalen. Portalen ble laget av granbar eller barlind, hvis det fantes. Konene bandt kranser, og på vinteren gikk det hardt ut over stueplantene. Det var jo hyggelig med litt blomster i kransen. Det var gjerne barna som gikk med dem dagen før begravelsen. Da måtte de ofte også inn for å se på liket! Alle som kom innom, både voksne og barn, måtte få litt servering. Kaffe eller vin, med noe ved siden av. Det var ikke uvanlig at også barna fikk servert vin.

Johan Svendsens begravelse februar 1936. Harald Svendsen er kjørekar. Foto fra bildesamlingen til Ramnes Historielag.

På begravelsesdagen

Naboer og venner var som regel bedt til huset kl. 10.00 om formiddagen. Da fikk de brød, pålegg og varme kjøttkaker før de gikk til kirken.

Andakten var alltid hjemme og ikke i kirken, helt til etter krigen. Så gravfølget var ikke inne kirken i det hele tatt. Det ble sunget en salme før og en etter andakten. Et siste farvel ble tatt med den døde før lokket ble skrudd på. De som bar kisten ut av huset var nære slektninger, og når de var kommet fram til kirken var det de nærmeste naboer som bar.

Ut av huset gikk først klokkeren og sang, så presten og to gråtekoner eller lyskoner, (lyskonene bar hvert sitt lys). Så kisten og deretter familien og resten av følget. Skikken med lyskoner ble brukt så seint som i 1970 på Freste i Ramnes. (Denne skikken med lyskoner så jeg i begravelse i Høyjord på begynnelsen av dette århundre.)

Om sommeren ble liket kjørt på vogn, om vinteren på langsele. Begge disse kjøretøyene ble pyntet med granbar eller barlind. Ved gravferd om vinteren brukte man ikke bjeller på hesten. Ved døren og ute på tunet var det satt opp grantrær. Ved alle veiskiller i grenda hvor gravfølge ville kjøre forbi var det lagt en strime med granbar, en skikk som holdt seg fra til 1960 åra. En måtte også sette opp grantrær ved kirken og legge granbar på jordhaugen ved grava.

Når gravfølget nærmet seg kirken, og det var ca. en halv kilometer igjen, skulle kirkeklokkene begynne å ringe. Det var bra at det var utsyn fra kirken.

Det blir fortalt at da lensmann Hagemann døde i 1871 (meget ung, 33 år, dyktig og avholdt) var det pyntet med grantrær fra hjemmet (Vestre Berg) til kirken, nesten 1 km. Og slektninger og naboer bar kisten hele veien fra hjemmet til kirken.

Mye og god mat til alle etter begravelsen

Når følget kom tilbake fra kirken var det dekket på langbord med krakker rundt. Det var ikke uvanlig med rundt 100 som skulle få mat!. Menyen var fersk suppe med boller, kjøtt, poteter og saus. Kaffe og bløtkake til dessert. Var det mange gjester og liten plass, måtte man ha flere bordsetninger. For å få alle til å gå fra bordet, sa kjøgemesteren når de første var ferdige: «Velkommen fra bordet mine venner».

Etter en stund var det kaffe og kaker, noen ganger også kveldsmat. Det var også mange som skjenket en dram eller to før kveldsmaten. Når de gikk hjem gikk mennene innom kjøkkenet og betalte såkalte skålpenger til kokka og underkokka. Kokka skulle ha dobbelt så mye som underkokka. Ga gjestene nok, slapp vertskapet å betale kokka. Denne skikken holdt seg til opp imot 1930.

De, som vartet opp, fikk ingenting. Det var gjerne ungdommer, og det var en ære å få lov til å varte opp.

Under krigen var det noen som brøt skikken med middag.

Ved begravelse måtte også graveren få middag. Det var kokka som hadde ansvar for at det blei gjort. Vi vet ikke hvor lenge han fikk middag, men vi vet at i 1965 fikk graveren smørbrød.

Gravfølget for Jenny Gullbrår går forbi Elverhøy i mars 1940. Ramnes Ungdomslags fane bæres foran. Jenny Gullbrår ble 25 år. Foto fra bildesamlingen til Ramnes Historielag.

Det ble sagt at når båmann hadde vært i huset, var det noen som sulta seg til den dagen, for da skulle de spise godt!

Det fortelles at ei kokke fra Ramnes som lagde mat i en dissenterbegravelse i ei nabobygd, lagde mat til alle de 600 personene som var til stede.

Før 1900 ble begravelser kalt «gravøl». I en beskrivelse fra 1820 sto det at brygget var ferdig i god tid før gravølet. Ølet ble brygget av korn i store kar.

Det ble forandringer i begravelseskikkene da kirkene fikk bårhus. Nå blir den avdøde flyttet dit. Ofte dagen etter dødsfallet.

Leieskur ✕ Høvling ✕ Materialsalg

Tlf.: 33 06 04 73 Mobil: 911 19 472

3178 Våle

HENGRØD

LØSNINGER TIL VEKST

Hengsrød AS avd. Vestfold Hengsrudveien 344, 3178 Våle - Tlf.: 33 06 11 20

Hengsrød AS avd. Buskerud Skarragata 61, 3320 Vestfossen - Tlf.: 32 25 06 60

www.hengsrod.no

ekte norsk håndverk

30 ÅRS
GARANTI

www.huseby.no

Huseby er ikke som andre kjøkkenprodusenter...

Skreddersydde løsninger. Finerte skrog. Ubegrensede fargemuligheter.

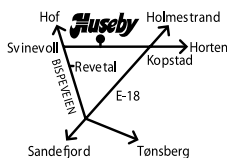
Unike overflateteknikker. Og en garanti ingen kan måle seg med!

En investering i ekte norsk kjøkken glede

Velkommen til oss for en
hyggelig kjøkkenprat!

www.huseby.no

Man - tirs - ons: 9-17 Tors: 9-19 Fre: 9-16 Lør: 10-15

Huseby®

Huseby kjøkkensenter Våle

Gjelstadveien 38 B, 3178 Våle (vis à vis fabrikk)
Tlf. 33 06 12 40

MER ENN 160 ÅR MED BANKVIRKSOMHET I VÅLE OG RAMNES ER OVER

av Trygve
Gran

DE LOKALE SPAREBANKENE VAR TIL STOR HJELP FOR BYGDEFOLKET OG KOMMUNENE.

Med bankenes hundreårsberetninger og andre kilder skal vi gi noen glimt fra virksomheten i Våle Sparebank og Ramnes Sparebank fra starten til det nå er slutt på vanlig bankdrift i Re.

Kornmagasinene

Mens byene etablerte banker, hadde bygdene sin form for bankdrift i kornmagasinene. Bygdene var fra slutten av 1700-tallet pålagt å drifte kornmagasin som skulle sikre behovet for såkorn. Det skulle lagres korn i gode år og gis kornlån til dem som trengte det. Magasinene fungerte som banker, med korn i stedet for penger. Denne virksomheten var imidlertid ikke gratis – en avgift førte til at magasinene opparbeidet seg egenkapital.

Pengeøkonomien gjorde etter hvert kornmagasinene uhensiktsmessige, penger ble et mer gangbart byttemiddel enn korn. Da kornmagasinene etter hvert ble solgt, ble salgssummen i mange tilfeller egenkapital/grunnfond ved etablering av sparebanker på bygdene.

Våle Sparebank var en av de første bygdebankene i Vestfold

Våle herredstyre vedtok i 1838 å opprette et kornmagasin. (Det skal ha vært staburet på Våle prestegård som fungerte som kornmagasin, da med en plassering

nærmere Våle kirke.) Magasinet hadde på få år opparbeidet seg et pengefond på 373 spesidaler (spd). Herredstyret vedtok at denne kapitalen skulle inngå som grunnfond i en sparebank, «da dette ikke tiltrenges til innkøb af saakorn».

Waale Præstegjelds Sparebank ble opprettet i 1853. Mennene i herredstyret satt også i bankens styreorganer, så her var det «bondens hest og bondens havre». Formannskapet oppnevnte en «Direktion» og medlemmene her var alle «Direkteurer». En omfattende plan med mange paragrafer som banken skulle styre sin virksomhet etter, ble også vedtatt av formannskapet. Ordfører Christen H. Torp som hadde tatt initiativet til å opprette banken, sa seg villig til å bli bankens kasserer og bokholder og holde hjemmekontor – uten godtgjørelse! Torp var kasserer i 30 år – dog med lønn etter hvert.

To direktører skulle på omgang «tilige med kassereren» være med på alle bankmøtene, som i starten var annenhver lørdag fra kl 14.00. Det ble en pangstart for den nye banken. Alt i første driftsåret ble

Kommunebygningen på Sørby som ble bygd i 1900 og innvidg i 1901. Våle historielags samlinger.

det nødvendig å ta opp lån for å styrke driftskapitalen med to ganger 1000 spd. I alt ble det dette året innvilget 94 lån på til sammen 5152 spd. Året etter var det 124 låntakere som lånte 10901 spd.

Med bankens raske vekst var det stadig behov for å ta opp nye driftslån. I 1857 pantsatte formannen, Hans H. Rostad, og kassereren, C. H. Torp, gårdene sine slik at banken kunne oppta nye lån. Problemet med manglende driftskapital oppsto av og til også seinere i bankens driftstid.

Til nedkanten av kommunen

Etter Torp ble Abraham Christensen Revetal ansatt som kasserer. Han bodde på Revetal, og å flytte bankvirksomheten til «nedkanten» av kommunen vakte sterk misnøye. Han forsto problemet og sa seg villig til å trekke seg. Som ny kasserer ble Johan Jørgensen Hundsal ansatt. Også han fikk en svært lang tjeneste i Vaale Sparebank.

I 1876 nevnes kronemynten for første gang – med beløpet i spesidaler i parentes for sikkerhets skyld.

Nytt kommunehus på Sørby innviet med gedigen innvielsesfest

Både kommunen og banken fikk etter hvert behov for større og bedre møtelokaler og kontorer. Mot århundreskiftet var dette en sak som herredstyret var mer og mer opptatt av. Det ble sendt en henvendelse til Vaale Sparebank med «andra-gende om å bevilge de fornødne midler til oppførelse av Kommune-bygning og Stalde». Banken gjorde de nødvendige vedtak, og i løpet av året 1900 ble bygget oppført for en sum i underkant av 20 000,00 kroner.

I et fylldig referat i Tønsbergs Blad fortelles at det i februar 1901 ble holdt en høytidelig og innholdsrik innvielsesfest for 200 gjester. Gjестene kom klokken 16

til kaffe og skårne smørbrød. Klokken 18 startet festmøtet med korsang i den store festsalen som var rikt dekorert med flagg. Så var det som seg hør og bør overlevering av bygget med taler, orienteringer og takketal. Videre står det å lese i referatet: «Ordet ble så gitt fritt, og da det nu ble serveret et glass punsj til herrene og vin til damene, avløste den ene tale den annen ustanselig. Blant talene kan nevnes: For damene, for lærerne, for lensmanden, for festkomiteen, og kirkesanger Skaaden talte for fedrelandet».

«Klokken 24 servertes varm aften, og efter maten underholdt man seg med lek, opplesning og sang og musikk inntil kaffen kom. Mellom klokken 3 og 4 brøt man opp».

Den femte største banken i amtet

Ved 50-årsjubileet var Vaale Sparebank den femte største banken i amtet med 736 innskytere og med 8000 til 10000 kroner

i årlige overskudd. Banken hadde i alle år dekket mange av kommunens utgifter til allmenntilgjengelige formål. Samtidig hadde banken vært en god støttespiller for det kulturelle liv i kommunen. Dette fortsatte banken med i hele sin driftstid.

Fra 1913 ble det holdt bankmøter i Undrumsdal to ganger i måneden. Revetal fikk samme ordningen under siste verdenskrig. Dette ble senere omgjort til en gang i måneden.

I en revidert bankplan vedtatt i 1925 ble det bestemt at banken skulle ledes av et styre bestående av fem medlemmer valgt av forstanderskapet.

Nye bygg

Rundt 1955 flyttet banken fra kommunehuset til en bygning på andre siden av hovedveien på Sørby. På 1980-tallet hadde banken igjen behov for mer plass, og det vokste fram et sterkt ønske om et nytt bankbygg. Men hvor skulle det bygges?

Tingvoll. Ramnes bank- og herredshus ble innvidd i 1927. Bildet fra 1950. Ramnes Historielags samlinger.

Mange ønsket at banken fortsatt skulle være på Sørby, andre ville til Brekkeåsen, og noen ville bygge på Revetal. Flertallet samlet seg om Brekkeåsen, og i 1986 kunne Våle Sparebank flytte inn i det nye romslige og funksjonelle bankbygget.

Ramnes Præstegjelds Sparebank

Ramnes Sogneselskab ble stiftet allerede i 1812. Dette var forløperen for Ramnes Landboforening som startet i 1867. Begge foreningene hadde medlemmer fra hele herredet og hadde stor betydning for samvirke og framgang i bygdesamfunnet. Det var også Ramnes Landboforening som tok initiativet til å få etablert en sparebank i Ramnes.

I Ramnes var det ikke noe kornmagasin som det kunne hentes startkapital fra. Her ble bygdefolket oppfordret til å tegne seg for bidrag til et grunnfond der målet var 300 spd. Sluttresultatet ble at 140 bidragsyttere hadde tegnet seg for 344 spd. da banken ble etablert i 1870. Bidragene var fra 46 skilling til 100 spd.

Peder Gundersen Lebsrød ble «antaget som Bankens Kasserer uden Godtgjørelse» og med kontor på Lefsrød. Bidragene til grunnfondet var ved starten langt fra fullt innbetalt, kassabeholdningen var kun 93 spd. På første ekspedisjonsdag i kommunelokalet på Firing ble det innvilget lån på til sammen 90 spd. Det gikk derfor ikke lang tid før kassereren måtte legge ut av egen pung. P.G. Lebsrød besluttet da å overføre 100 spd. som gave til banken. Det var ikke lukrativt å være bankkasserer de første årene!

Banken hadde i starten ekspedisjon på Firing en dag annenhver uke. Utlånsrenten var 6 % og innskuddsrenten 5 %.

Pantsatte Store Fon

Behovet for å øke tilgangen på driftska-

pital var i de første årene et stadig tilbakevendende problem. Som et forsøk på å løse dette, tilbød en av forstanderne – Jens H. Foden – i 1880 å pantsatte gården sin, Store Fon, for et lån på kr 8600,00 i Hypotekbanken.

Det ble nå ekspedisjon hver uke, «saaledes at naar det ene Møde bliver holdt paa Firing skal det annet holdes paa Linnestad Forening». Det ble bevilget kr 6,00 per år som godtgjørelse for leie, oppvarming og renhold av lokalene på Linnestad. Det var lenge et ønske om ekspedisjonsdager også i Fon og Vivestad, og fra 1907 fikk Fon sin månedlige bankdag. Først i 1920 fikk Vivestad samme ordningen.

Bankens pengeiste

Med bakgrunn i den økende omsetning i banken gjorde forstanderskapet i 1888 vedtak om å gå til innkjøp av et «Brandfritt Skab naar der gives Anledning til aa faa kjøbt et saadant Billig». «Anledningen» kom ikke før tre år seinere. Da ble det kjøpt ei jernkiste fra A.P. Foss i Kristiania for kr 360,00. Her ble det en mer sikker plass til penger og protokoller. (Denne jernkista har i alle år vært plassert i Ramnesbanken, og sist i banken på Revetal – som det klenodium den er. Etter at banken nå er nedlagt, har pengeista kommet til Bygdetunet Brår der den vil bli tatt godt vare på.)

Herredshuset Tingvoll

Det største økonomiske løftet for Ramnes Sparebank (som navnet ble etter noen år), var byggingen av eget hus. Saken ble drøftet gjennom mange år. Banken ønsket et felles bygg med kommunen, der banken var villig til å ta 3/5 av byggekostnadene. Forslag om dette ble sendt kommunen i 1919. Ramnes kommune var positive til en slik løsning, men ba om

utsettelse fordi kommunen nylig hadde vedtatt å forskuttere oppstarten av viktige veianlegg.

Byggesaken ble imidlertid snart tatt opp igjen, og i 1923 ble det tatt et avgjørende skritt idet tomt ble innkjøpt av gården Nordre Ramnes. Året etter sendte banken et forslag til kommunen om at banken kunne utrede alle utgifter vedrørende et bygg til felles bruk mot at kommunen ytet et årlig bidrag på kr 1000,00 i 10 år.

Da saken kom til behandling i herredstyret, ble det en innbitt kamp om plasseringen av huset som særlig representantene fra Fon og Vivestad mente måtte bygges mer i det geografiske sentrum av kommunen – Kile eller Holt. Ved avstemningen ble det et knapt flertall for Nordre Ram-

nes – 10 mot 9 stemmer. Dette krevde ny behandling. På neste møte i herredstyret var alle representantene til stede. I byggesaken ble det nå 10 mot 10 stemmer, og vedtaket om å bygge på Nordre Ramnes ble gjort med ordførerens dobbeltstemme. Mindretallet vedtok å anke saken til Kongen, men det førte ikke til noen endring. Saken fikk likevel et etterspill, for Fon Landbrukslag reiste spørsmålet om deling av kommunen. Herredstyret oppnevnte da to fra hvert sogn til en komité som skulle komme med en innstilling om saken. Det ble heldigvis ingen deling av kommunen.

Banken tok vare på verdiene

Sommeren 1927 var det stor innvielsesfest i det nye, prektige bank- og herredshuset – Tingvoll – med middag for 40 gjester og folkefest om kvelden med 200

I Vivestad. Kunder fra venstre: Olav Hovet, Odd Medhus og Arne Lunde. Bilde hentet fra Re-minne 2009.

deltakere. Nå var tydeligvis alle gamle stridigheter glemt.

Det store bygget i to etasjer med kjeller og loft ble oppført for i underkant av 100 000,00 kroner. Det ble også bygget en stall med 20 spiltau. Her kunne besøkende oppstalle hestene sine, men det ble presisert i avtalen mellom banken og kommunen at «fallende gjødsel tilfaller banken». Ramnes Sparebank tok vare på verdiene!

Fra jobbetid til krisetid

Etter første verdenskrig var det dyrtid og jobbetid og mye penger i omløp. Banken fikk større innskudd og økt virksomhet, og dette førte blant annet til at det ble ansatt en assistent. I 1926 ble det skifte av assistent, og mens den første ble lønnet med kr 75,00 kr per måned fikk denne kr 50,00. Ved nytt skifte i 1929 ble månedslønnen kun kr 40,00. Dette illustrer den økonomiske utviklingen fra gode etterkrigstider til kriseårene rundt 1930.

Den økonomiske situasjon for næringslivet og ikke minst for landbruket, og stor arbeidsløshet, ble en alvorlig påkjenning også for Ramnes Sparebank. Mange bønder måtte søke gjeldsordning og banken måtte overta adskillige eiendommer. Tvangsauksjoner var vanlige foreteelser. Banken måtte da også søke støtte hos garantikassen for sparebanker. Lønnen til adm. direktør og godtgjørelsen til styremedlemmene ble redusert som et ledd i å få banken på fote igjen. Det lyktes jo etter hvert som konjunktorene bedret seg, dessverre mot en ny verdenskrig.

Ramnes Sparebank har vært en god støttespiller for kommunen, og banken har dekket deler av kommunens utgifter. Kulturlivet har også hatt god støtte fra

banken, med blant annet kulturpriser i mange år.

Tingvoll ble for trangt

Som en følge av at det ble innført regnskapsplikt i landbruket, startet Ramnes Sparebank med føring av gårdsregnskap for landbrukskundene fra 1954. Dette var en praktisk og god løsning for mange bønder. Ordningen opphørte i 1977 da de ansatte regnskapsførerne overtok regnskapskontoret.

Både banken og kommunen fikk etter hvert som virksomheten økte behov for mer kontorplass. Dette førte til at stallen ble innredet til kontorer, og det samme skjedde med banksjefens leilighet. Ny bolig for banksjefen sto ferdig i 1956. Dette dekket det akutte behovet, men det var fortsatt noe uønsket kontorfellesskap. I 1967 ble Tingvoll påbygget mot syd slik at banken fikk det armslag den sårt trengte.

Så ble det ingen byggeaktivitet før banken bygde nord for Tingvoll og flyttet dit i 1988. Ramnes Sparebank solgte da Tingvoll til Ramnes kommune for kr 1,00.

Bank på Revetal

Med virkning fra 1/1-1982 etablerte et flertall av sparebankene i fylket Sparebanken Vestfold. Ramnes Sparebank var med fra starten mens Våle Sparebank gikk inn flere år seinere – i 1987.

Våle Sparebank etablerte en filial på Revetal i 1983, og det ble starten for bankvirksomheten på stedet. Ramnes Sparebank hadde også kunder på Revetal, derfor var det et ønske om filial også for denne banken. Imidlertid forbød lovverket de lokale sparebankene å etablere seg utenfor egen kommune. I 1985 ble

det gitt grønt lys for fri etablering av bankvirksomhet, og da var Ramnes Sparebank raskt på banen og åpnet sin filial på Revetal samme året.

Nå ble det konkurranse om kundene. Begge filialene drev meget godt. Ramnes-filialen hadde nok fordeler av sin tilknytning til Sparebanken Vestfold, og kunne tilby forsikringer og andre tjenester. Etter få år hadde filialen større omsetning enn hovedbanken i Ramnes. Da også Våle Sparebank valgte å gå inn i Sparebanken Vestfold, ble filialene «samboere» i felles lokaler, men fortsatt hadde bankene hver sine ansatte og hver sine kasser.

Til stor skuffelse for mange lokale styremedlemmer, gikk Sparebanken Vestfold inn i Sparebanken NOR i 1990. Da kom det snart andre signaler: Våle Sparebank og Ramnes Sparebank skulle nedlegges,

og banken på Revetal skulle være eneste operative bank i de to kommunene. Dette ble det protestert kraftig i mot, men i 1995 ble det likevel kroken på døra for disse tradisjonsrike bankene, og Sparebanken NOR, Revetal, ble enerådende. (Seinere Gjensidige NOR, DNB NOR og endelig DNB etter flere fusjoner).

I 2016 ble også banken på Revetal nedlagt. Fortsatt er det imidlertid minibank på stedet, og DNB har kontor for eiendomsformidling. Post i butikk (Meny) utfører også mange banktjenester. For de fleste har dessuten andre betalings-former gjort oss mindre avhengige av kontanter.

«Alt har sin tid». Takk til dem som tok initiativet til bankene våre som var så viktige for bygdesamfunnet, og takk til dem som holdt virksomheten i gang så lenge det varte.

Bredbånd - Nettverk - IT
Re-Nett
.no

**Din lokale leverandør av
bredbånd og IT-tjenester!**

Tlf 330 60645 post@re-nett.no

Think Blue.

Velkommen til
Møller Bil Horten

Volkswagen har alltid satset på innovasjon og har allerede de to helelektriske modellene **e-up!** og **e-Golf** på markedet. I tillegg kan vi nå tilby to ladbare hybrider: **Golf GTE** og nyheten **Passat GTE**. Hybridene er økonomiske elbiler i byen og kraftfulle sportsbiler på landeveien. Alle bilene leveres med det ypperste av førerassistentsystemer og innovasjoner som overgår det meste av det vi har sett fra elektriske biler tidligere. Kontakt oss for ytterligere informasjon!

Vi hos Volkswagen Møller Bil Horten er stolte fordi vi får lov til å jobbe med en av verdens sterkeste og beste merkevarer. Dette forplikter. Det viktigste for oss er at du som kunde alltid kan si: "Jeg er **svært fornøyd** med min opplevelse hos Volkswagen i Horten."

Glenn T. Lysell / Selger
Tlf. 24 03 11 21
glenn.lysell@moller.no

Finn-Åge Stenberg / Selger
Tlf. 24 03 11 25
finn.stenberg@moller.no

Tom-Erik Aasheim / Daglig Leder
Tlf. 24 03 11 20
tom-erik.aasheim@moller.no

Møller Bil Horten

Falkenstensveien 31, 3189 Horten. Tlf.: 24 03 11 00. Epost: horten@moller.no

RISE JAHRE – EN MARKANT KVINNESKIKKELSE I RAMNES

av Odd
Gjerpe

NÅR HISTORIEBØKENE SKRIVES, ER FOKUS STORT SETT PÅ MANNSPERSONER.

Og det selv om vi vet at bygd og by ofte ble drevet frem og holdt sammen av kvinner. I Ramnes var gårdmannsenka Rise Jahre en av disse kvinnene som bidro aktivt til kommunens ve og vel. Hun fortjener en omtale i Re-minne.

Hva gjør at Rise Katrine Jahre født Mathiasdatter på Søndre Linnestad 13. mars 1826 er så interessant?

For det første er hun omtalt som en betydelig skikkelse som drev et stort sosialt hjelpearbeid i bygda, blant annet ved å ta imot flere hjelpetrengende barn til oppfostring. Og dette skjedde i en tid da fattige hadde særs dårlige kår, noe som ofte gikk ut over barna. Da var enka etter skoleholder, gardbruker og formannskapsmedlem Jakob Olsen Jahre på gården Jahre god å ha. Hvor mange barn hun har tatt til seg eller hvor mye penger hun lånte ut til fattige i bygda sier historien ikke noe om. Men det sies at gjelden for manges vedkommende ble strøket.

Rise var 31 år yngre enn sin mann, noe som var vanlig på den tiden. Mindre vanlig var at hun som enke satt i meget gode kår. Rise beskrives også som stor og sterk som en mann, og at det for det meste var hun som sto for gårdsdriften.

Naturforsker og aktivist Birgithe Esmark gir henne det skussmål at hun «ved siden av en dyp og inderlig kristelig trang be-

satte en energisk vilje, en eiendommelig rolig, men overbevisende tale og kjærlighet til hva hun anså for det eneste rette»

Dette gir mulighet for refleksjon: Vi vet at Rise Jahre på dette tidspunkt hadde sluttet seg til Den jarlsbergske frimenighet, ja faktisk var en lederskikkelse og gav en

rekke pengegaver til bygging og drift av menigheten.

Så er hun altså nær venn av Birgithe Esmark. Birgithe på sin side er datter av sognepresten Morten Esmark i Ramnes, der hans barske fremferd av flere er pekt på som en av hovedårsakene til at frimenigheten i Jarlsberg ble dannet! Litt tabloid kan vi nok si at den andre siden i denne konflikten som er bakgrunnen for det som nå heter Det Evangelisk Lutherske Kirkesamfunn; var noen steile bønder med et meget konservativt teologisk ståsted. Disse nektet å bruke annet enn Bibelen som lesebok i skolen; mens den leseboka Esmark ville innføre, for dem var alt for liberal. (Andre steder i landet ble leseboka innført med mer konduite, og ble derfor ikke kime til tilsvarende stor konflikt som i Ramnes og omegn)

Rise Jahre, en dypt religiøs og kvinnelig høvdingsskikkelse i den første konservative frimenigheten i det Lutherske kirke-landskap i Norge, har altså et nært forhold til aktivist og datter av «motparten» i konflikten i det lokale kirkelandskap! Den etterhvert landskjente aktivisten Birgithe, som blant annet er med å starte kvinneorganisasjonen KFUK og Hvite Bånd, er nære venn med den alvorlige, dypt religiøse og konservative Rise Jahre! Sannsynligvis stor formell avstand og samtidig et nært forhold!

Otto Gjerpe skriver i boka «Fedrearv og barnefostring» følgende: «Rise Jahre drev et stort sosialt hjelpearbeid i sin hjembygd, og hun ble en sterk støtte for

frimenigheten både økonomisk og religiøst. Hun gav en rekke pengegaver til menigheten, foruten at hun deltok med bønn og tale ved oppbygginger»

Mange tenker nok at medlemmene av Den jarlsbergske frimenighet avsondret seg fra den øvrige livet i bygda, og at kvinner ikke skulle lede. Til en viss grad var nok det riktig.

Historien om Rise Jahre viser en side som også skal og må frem, for å nyansere dette bildet.

Rise Jahre ble en kvinnelig(!) lederskikkelse i den konservative menigheten; beskrevet «som en prest» og «maaske den mest innflydelsesrige i Ramnes». Samtidig var hun venn med en aktivist som sågar var datter av motpart i konflikten med menigheten! Rise Jahre skjenket også stadig større beløp til kirkesamfunnet som hadde tunge løft i etableringen av eget kirkesamfunn, samtidig støttet hun fattige i bygda og tok seg av barn i nød. En stor og raus dame, altså!

Ikke rart «hennes minne levde lenge i bygda», vel verdt å minnes også i dag.

* Dataene er hentet fra bygdebøkene for Ramnes, John Rønningens «De bedrøvede menn» og Otto Gjerpes «Fedrearv og Barnefostring», Arne Aakerholdts «Hovedtrekk av Hügebevegelsen i Nordre Vestfold» samt ulike nettsted.

Otto Gjerpe (91) er også intervjuet med tanke på ytterligere informasjon.

ET TRAGISK ÅTTIÅRSMINNE

av Trygve
Gran

UNG RAMNESJENTE OMKOM I POTETKJELLER I ØSTFOLD

En januardag i 1936 kom den forferdelige beskjeden til familien i Ramnes at deres Solveig Alvilde Sæbø – som var hushjelp på Hersleth gård, Hærland i Østfold – hadde omkommet i en potetkjeller. Det samme hadde skjedd med kona på gården, Johanne Hersleth. Vi lar en av døtrene – Synnøve – fortelle om det som skjedde. Dette er et lite utdrag av det hun skrev flere år etter hendelsen, delvis på dialekt:

«Ja, mors brå bortgang står enda i dag lys levende for meg. (-) Hjemme på Hersleth var bare mor, min yngste bror Arne og Solveig, hushjelpa vår. En nabogutt, Leif Berg, skulle være med Arne til Mysen for å hente kraftfor. Disse kom tilbake til middag. På kjøkkenet var det tomt og ingen mat ferdig. Dette var uvant og de ante uråd. Ingen svarte eller var å se hverken på loft eller kjeller. Ute fra gårdsplassen fikk de se at døren til potetkjelleren sto åpen. Vi var kjent med at det var dårlig luft der av og til, særlig når dører og lemmer hadde vært tillukket ei tid. Nå hadde vi ette vært der sea før jul. Her nede i kjelleren blei guttene møtt med et sørgelig syn. Like ned for trappa lå Solveig, og litt lenger inne lå mor. Forklaringen måtte være slik at mor hadde gått for å hente poteter, og når det tok

tid, gikk Solveig for å se etter henne. Det var tydelig å forstå at hun hadde gjort et siste fortvila forsøk på å hjelpe mor, men hun falt selv som offer.»

Solveigs niese – Elsa Berg – (født i februar 1933) kan huske opplevelser med tante Solveig, og hun husker også at Solveig lå i åpen kiste før hun ble begravet på Ramnes kirkegård. Dette var sterke og uforglemmelige opplevelser for et barn.

På Hersleth var de på denne tida opptatt med å forberede bryllup for Synnøve. Det ble begravelse i stedet. Bryllup ble det jo også, men i en annen ramme og mer beskjedent omfang enn planlagt. Synnøve ble viet til Kristian Dahl og flytta til Dal gård som også er i Hærland. Det er deres sønn – Tollof Dahl – nå pensjonist og kårman på Dal som forteller dette.

Sammen med kona, Anne Johanne, drev Tollof Dal som gjestegård i en tyveårsperiode fra 1980-tallet. De tok også i mot dagsbesøk fra lag og foreninger og andre grupper, og mange fra vårt område besøkte gården. Gjестene fikk omvisning, bevertning og en orientering om gårdens rike historie, og de fikk se mange gamle gjenstander som var tatt vare på.

Blant det som ble fortalt var den tragiske historia om Tollofs bestemor og hushjelpa Solveig som omkom i potetkjelleren på Hersleth. Gjестene fikk også se mor Synnøves brudekjole med sort slør og krave.

Hva skjedde?

Potetene i kjelleren var levende planter som åndet. Det betyr at det dannes kulldioksyd CO₂. Denne gassen er tyngre enn luft, og i en tett kjeller kan hele rommet være fylt av konsentrert og drepende CO₂.

Det er ikke så lett å finne lignende ulykker. På «nett» fortelles det om en hending i Russland der 4 familiemedlemmer omkom etter tur i likhet med ulykken som drepte Solveig Sæbø.

The logo for SPAR, consisting of the word "SPAR" in white, bold, sans-serif capital letters on a red rectangular background.

Alltid tilbud på noe godt!

Åpningstider: 07-21 (20)

www.spar.no

33 06 40 00

spar.brekkeasen@spar.no

Byggmester

OLE A.
LANGEDRAG A/S

NYBYGG • TILBYGG • REPARASJONER • VEDLIKEHOLD

post@langedrag.info

333 18112 • 976 81 375

Ramnesveien 517 • 3175 Ramnes

Møbelservice

Omtrekking og restaurering • Salg av møbelstoffer, hud og skår

Marianne Sommerstad
Mobil 915 70 408

Bispeveien 783, 3174 Revetal
Telefon: 33 39 64 40
E-post: mariannesommerstad@gmail.com

ALT I BILREPARASJONER EU-KONTROLL

33 06 49 25

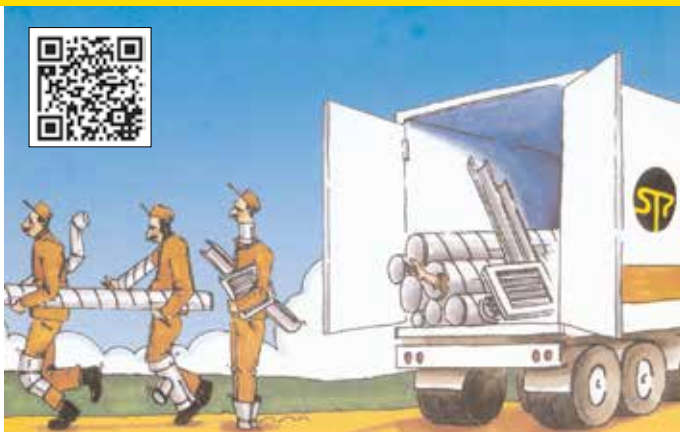
info@tkauto.no www.tkauto.no

Du finner oss på Revetal!

En god samarbeidspartner innen blikk og ventilasjon

VI SELGER ALT INNEN:

- Takrenner stål
- Takrenner aluminium
- Profilerte plater / coil
- Taksikring
- Spirorør / deler
- Firkant ventilasjon
- Teknisk Ventilasjon
- Boligventilasjon
- Isolasjon
- Plane plater / coil
- Festemateriell
- Verktøy
- Takstein
- Papp og Shingel

SP STÅLPROFIL A/S

Stålprofil A/S har beliggenhet sentralt midt i Vestfold, og er leverandør for hele landet
Industriveien 9, 3174 Revetal • Postboks 48 • 3174 Revetal • Telefon: 330 65 300 • Telefax: 330 65 309
post@staalprofil.no • www.staalprofil.no

FRA VIVESTAD TIL MARS – EN KORT SLEKTSHISTORIE

av Odd
Roar
Sulutvedt

**«HERFRA TIL MÅNEN» PLEIER VI OFTE Å SI NÅR VI SKAL
BESKRIVE LANGE DISTANSER. I VIVESTAD MÅ VI NOK UTVIDE
DETTE NOE, OG SI «HERFRA TIL MARS!» OG DET HELE STARTET
MED TO UNGE MENNESKER I 1822, OG EN LITEN GUTT FØDT
VÅREN 1823...**

Halvor

Halvor Fredriksen Lunde ble født 8. mai 1823 på gården Lunde i Vivestad. Faren var Fredrik Hansen, nummer fem i en søskenflokk på syv. Fredriks mor, Tale, ble enke da Fredrik bare var 5 år, og moren giftet seg på nytt. De flyttet da tilbake til gården Lunde i Vivestad, der hun kom fra, og bodde der til Tale døde i 1828.

Moren til Halvor var Ingeborg Kirstine Halvorsdatter, født på Nauf i Vassås i 1791. Hun var eldste datter og hadde flere yngre søsken. Foreldrene flyttet fra Vassås til Orerød i Vivestad, og videre til Nordre Holt før de slo seg ned på Tronka under Gunnerød.

Sommeren 1822 må den 24 år gamle Fredrik ha vært forelsket, eller kanskje han ble forført av den 6 år eldre Ingeborg Kirstine? De hadde i hvert fall et forhold, og dette resulterte i sønnen Halvor. Halvor ble født som «uekte» sønn, Ingeborg Kirstine og Fredrik giftet seg altså ikke. Å få barn utenfor ekteskap var ingen spøk i de tider, det kunne være straffbart!

Halvor ble konfirmert i 1837, og få år senere dør moren. Faren hadde da stiftet ny familie, men farens gård var solgt på tvangsauksjon og familien hadde flyttet fra bygda. Halvor begir seg ut på leting etter arbeid, og havner i Glemmen, eller Fredrikstad som vi kjenner det som i dag. Her treffer han Andrea Gundrosdatter, og gifter seg med henne i 1855. De får seks barn, hvorav fem vokser opp. Andrea er mormon, og Halvor går også inn i Mormonkirken.

Mormonene virket provoserende på den tradisjonelle kristendommen i Norge, og i en høyesterettsdom fra 1853 ble det fastslått at de tilhørende til Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige (altså mormonene) ikke var å anse som kristne. Mange mormoner valgte derfor å emigrere til USA, der de hadde bygget opp egne samfunn. Dette valgte også Halvor og Andrea, og i 1870 satte de kursen mot Amerika.

Reisemålet var Mormonenes «hovedstad» Salt Lake City i Utah, men reisen fore-

(Reproduced by Lund Litho Plate Co.)

Family group of Halvor Fredrick Lund taken in 1884 at LaCrosse, Wisconsin, having sailed from Norway May 25, 1870 and arrived in America July 14, 1870. Standing left to right are Emil Hans Lund, Gustave Joseph Lund, Charles M. Nielsen, a Mormon missionary, Conrad Anthon Lund, his fiance and later his wife, Helene Karen Schultz. Seated are mother, Andrea Gundrosen Lund, father, Halvor Frederick Lund, John Edward Anderson, husband of Thea Susana Lund who is at lower right.

gikk ikke helt uten problemer. De ankom via Quebec i Canada, videre med tog via Milwaukee til La Crosse i Wisconsin, på grensen mot Minnesota. Her var penge- ne brukt opp, og de ble boende 14 år i La Crosse før de reiste videre! Endelig, i 1884, ankom de målet, Salt Lake City. Halvor var da over 60 år gammel, men levde ennå i 14 år, til han døde 26. mars 1898.

Etterkommerne etter Halvor

Halvors sønn Gustav Josef var et av flere barn med på reisen, og han bosatte seg også i Utah. Navnet ble i USA endret til

Gustave Joseph, og e-en i Lunde hadde han droppet da de bodde i La Crosse. I 1899 fikk Gustave en sønn, som ble oppkalt etter sin far, altså Gustave Joseph Lund jr. Senior jobbet som politimann, men døde i tjeneste i en ulykke.

Junior livnærte seg som husbygger, stiftet familie og fikk en sønn i 1927, Jay N. Lund.

Jay N. Lund var svært ung da andre verdenskrig brøt ut, men i løpet av krigen dro han til sjøs, sin unge alder til tross. Etter krigen stiftet han familie, og fikk til sammen åtte barn, fem sønner og tre døtre.

Den ene sønnen, Steven J. Lund, ble født i 1953. Han er utdannet advokat, og er arbeidende styreleder for det verdensomspennende firmaet Nu Skin Entreprises. Nu Skin selger kosmetikk, kanskje du har varer fra firmaet på badehylla? Selskapet har sitt hovedkontor i Provo, Utah, hvor Steven også bor. I pinsen 2015 var Steven, kona og en venn på besøk i Vivestad. Det er Nina og Hans Kristian Kjærås som eier gården Lunde i dag, og gjestene ble traktert på beste måte i norsk tradisjon, med vaffer, selvfølgelig! De besøkte også gården Bjørndalen som nå eies av Asbjørn Todnem, for det var hjemgården til Fredrik, Halvors far.

Amerikagjestene uttrykte stor takknemlighet over å få muligheten til å besøke Norge, og finne tilbake til sine røtter. Slike besøk viser hvor viktig røtter kan være for oss, også for en kjent amerikansk forretningsmann med navn som stammer fra en relativt liten gård i Norge!

Men hva med Mars?

Da må vi til Stevens bror, Mark. Han har en doktorgrad i fysikk, og er i dag administrerende direktør i et firma for

elektronisk produksjon. Da han arbeidet for MOXTEK var han med på å utvikle «kanonen» som har vært benyttet på flere ekspedisjoner til Mars. Dette instrumentet sprenger stein ved hjelp av røntgenstråling, og kan deretter måle den kjemiske sammensetningen i steinene. Første gang dette ble benyttet var med kjøretøyet Sojourner i 1997. Senere har samme teknologi blitt benyttet flere ganger, senest med Curiosity i 2012.

Slektsforskning er populær hobby, men de færreste kan nok vise til en slik utvikling som slekta til Halvor – fra en uektefødt sønn på tidlig 1800-tall til milliardkonsern og romfartsteknologi på 2000-tallet. Men kanskje du også har spennende historier i din slekt, historier som i tillegg kan bidra til vår lokale historie?

Kilder:

Erik Bjune (slektsforskning på Halvor Lunde og hans forfedre)
Tor Gervins blogg: Mormon-pionerene fra Sandsvær
Steven og Mark Lund – familiehistorie (opplysninger og bilder)
Wikipedia (opplysninger og bilde av Sojourner)

Mester med hammer, med vater og sag.
Bygger og ordner, kjenner sitt fag.
Nybygg og tilbygg, hus, hjem og hytte.
HUSK! Når det gjelder, få fagfolk til hjelp og nytte.

RE Bygg AS

RE V E T A L

Odd Hermansen
Mob. 952 58 478

Kristian Gran
Mob. 951 46 975

Varmeøkonomi AS
www.varmeekonomi.no
Tlf. 33 06 10 40

FELLESKJØPET AGRI RUNDER 120 ÅR I 2016

av Trygve
Gran

MEDLEMMENE I INNKJØPSLAGENE VAR DET LOKALE GRUNNLAGET.

Innkjøpssamvirket fulgte etter melkesektorens samvirkeysterier og meierier. I starten omfattet omsetningen kun kraftfor og kunstgjødsel, men nye vare-grupper kom raskt til. Dagens vareutvalg dekker landbrukets allsidige behov for driftsmidler og langt på vei også hageprodukter og hobby-preget dyrehold.

Felleskjøpet hadde sitt utspring på Østlandet. Her begynte amtenes landhus-holdningsselskab (seinere fylkeslandbruksselskap) å kjøpe inn kraftfor og kunstgjødsel for medlemmene i sine underavdelinger (sogneselskap, landbruks-lag og bondelag). På denne måten kunne det skaffes rimeligere varer til mer stabile priser. Like viktig var det å sikre kvaliteten på varene som ofte hadde svært varierende næringsinnhold.

I 1896 ble Landhusholdningsselskabenes Fællesinnkjøbsforening stiftet. Dette var det første navnet som seinere ble til Felleskjøpet Kristiania, Felleskjøpet Oslo og Felleskjøpet Østlandet før flere fusjoner utløste nåværende Felleskjøpet Agri. De lokale landbrukslag ble i starten organisert som innkjøpslag, og det var bare lagets medlemmer som hadde kjøperett. De måtte også stille en solidarisk

garanti. Etter hvert ble det stiftet mange innkjøpslag, ofte flere i hver bygd.

Innkjøpssamvirke var uprøvd og ukjent for de fleste. Å skulle bestille varene flere uker før de skulle brukes, betale kontant per 30 dager og i tillegg gå med på solidarisk ansvar møtte mye motstand. Forretningsstanden som følte sin posisjon truet, utnyttet denne situasjonen. Tilslutningen og omsetningen økte likevel jevnt og trutt.

Vekst og framgang på tradisjonelle og nye produktområder har siden preget Felleskjøpet fram til 120-årsjubileet. Felleskjøpet Agri omfatter nå hele landet med unntak av Agder-fylkene og Rogaland som har sitt eget felleskjøp.

Innkjøpslagene

Innkjøpslagene har helt opp mot vår tid vært de lokale enhetene i Felleskjøpet og er det delvis ennå. Det er fortsatt ca 150 innkjøpslag i drift, de fleste på Vestlandet. Disse er oftest knyttet til ei mølle eller et kornmottak og har til dels meget stor omsetning. Slike lag har nå kun en økonomisk tilknytning til Felleskjøpet.

Innkjøpslagene hadde eget styre valgt av medlemmene i årsmøtet, og de valgte utsendinger fra sitt fylke til årsmøtet i Felleskjøpet. Lagene hadde som regel en forretningsfører som samordnet varekjøpene, formidlet betalingen for varene og førte regnskap. Så å si alle bønder var med i et innkjøpslag.

Innkjøpslag som overholdt innbetalingsfristen per 30 dager fikk to prosent bonus/kontanrabatt. Deler av bonusen kunne brukes til å gi innkjøpslagets forretningsfører en viss godtgjørelse. Bonusen kunne også brukes til å betale for leverte varer slik at medlemmene fikk en viss utsettelse med betalingen. På denne måten ble innkjøpslagene en kjærkommen «kredittinstitusjon» som mange benyttet seg av.

Myhre i Fon Innkjøpslag

Vi har dessverre ikke oversikt over de mange innkjøpslagene i Re som alle er nedlagt. Ett av dem var Myhre i Fon Innkjøpslag som hadde ca 30 medlemmer fra øvre Ramnes, Fon og Våle. Vi har regnskapsbøker mm fra dette laget (disse er nå oppbevart i Vestfoldarkivet), men vi mangler dessverre styre-protokollene. Torbjørn Gran, Vika i Fon, var forretningsfører i laget i nærmere 50 år til det ble nedlagt på 1960-tallet.

Gran hadde et lite lager av viktige driftsmidler på stabburet, spesielt av såvarer, og det var til tider mange medlemsbesøk på gården. Noen skulle bestille varer, andre skulle hente varer eller betale regninger. I våronna kom medlemmer som skulle ha noen gram med kålrotfrø fordi de fikk litt for lite under såinga, eller noen kilo kunstgjødsel til en liten pote-tåker på småbruket. Forretningsføreren måtte stille opp enten han var i arbeid på jordet, i fjøset eller at han satt og spiste, om det var hverdag eller søndag og nær sagt til alle døgnets tider. Dette medførte mye heft, men det ble vel nærmest en livsstil.

For tonnvarer av kunstgjødsel og delvis også kraftfor, sørget forretningsføreren i størst mulig grad for felles bestilling. I Eidsfosbanens tid kom disse varene på ei jernbanevogn som ble koblet fra ved Svinevoll stasjon, og medlemmene måtte hente varene der. Seinere kom varene på bil direkte til medlemmene.

Myhre i Fon Innkjøpslag hadde allerede før siste verdenskrig en årlig omsetning på ca 30000 kroner. År om annet var det til dels stor omsetning i laget også av traktorer og andre maskiner og landbruksredskap.

HIMBERG INNKJØPSLAG BYGDE FELLES LAGERHUS

av Per
Bjerkø

I SISTE DEL AV 1950-ÅRA BLE DE FLESTE MEDLEMMENE I HIMBERG INNKJØPSLAG ENIGE OM Å GÅ SAMMEN OM ET FELLES LAGERHUS PÅ JARE

Terje Sviland (f. 1949) forteller at hans bestefar Asbjørn Sviland ga tillatelse til at huset kunne bygges på hans eiendom i et lite steintak inntil området som i årene framover ble til Jarberg boligfelt.

Harald Himberg var forretningsfører i laget. Han hadde solid erfaring som bygningsmann og var nyttig i bygginga.

Lagerhuset ble bygd ved dugnad, og ble delt inn med binger på ca. 2 x 3 meter, ett for hvert medlem. Det var midtgang for å få grei transport av varene som var sekker med kunstgjødsel, kraftfor, såkorn og andre varer til gårdsdrifta. Grunnflaten er ca. 120 kvadratmeter.

Lagerhuset er snart borte.

I de første åra sto huset ulåst, men da boligfeltet ble bygd ut var det litt problemer med unger som var interessert i hva som var innafør dørene. Derfor kom låsen på plass, med lik nøkkel for alle medlemmene.

Nytten med lagerhuset var både selve lagerplassen og at transportørene fra Felleskjøpet slapp å kjøre rundt til alle gårdene.

Etter hvert ble interessen og bruken mindre, og i 1976 ble huset solgt til grunneieren, Terje Sviland. Han har hatt nytte av det som lager for gårdsdrifta.

Historien til lagerhuset på Jare går mot slutten. Nå er det er solgt med tomt til et byggefirma.

Snart bor det folk der!

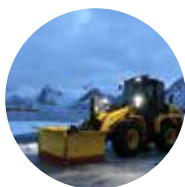

Alle brukerne hadde nøkkel til lagerhuset.

Kilde:
Terje Sviland

LANDINI-TRAKTORER

SNØUTSTYR

TILHENGERE

FEIEMASKINER

KRATTKNUSERE

DEKK OG FELGER

SKOGS- OG VEDUTSTYR

RESERVEDELER

Hauganveien 366,
3178, Våle

www.torpmaskin.no
nettbutikk.torpmaskin.no

post@torpmaskin.no
tlf: 33 06 19 10

Vår kjøpemann på Revetal i fire generasjoner.

Hundre år med handelshistorie. Vi er stolte over hva vi har oppnådd over et helt århundre, fra å være en liten landhandel i 1910 frem til nå som landets femte største Menybutikk. Samtidig vinner vi Norgesgruppens kundeundersøkelse for åttende år på rad! Da er moro å drive butikk og vi gleder oss til å fortsette vårt arbeid og vil

fremdeles jobbe med å bli enda bedre på det vi gjør. Mat og matglede binder familie og venner sammen, derfor ønsker vi å gjøre handelen til en best mulig opplevelse for deg. Det betyr at du vil oppleve en butikk som setter fokus på førsteklasses ferskvarer, stort og spennende vareutvalg, personlig service og ikke minst fagkunnskap. *Velkommen til god handel!*

Våre spesialiteter:
kjøtt • fisk • ost • bakevarer • ferdigmat

Arve Gran AS

ÅPNINGSTIDER

Hverdager 08:00 - 21:00 Lørdag 08:00 - 20:00

Kåpeveien 5, 3174 REVETAL Telefon: 33061110 Epost: martin.gran@nqbbutikk.net

REVETAL
GLASSERVICE a.s

Tlf: 33 06 25 96

Glassmesterarbeid - Innramming - Bilglass

Gamleveien 1A - www.revetalglasservice.com

Innramming

Godt utvalg av glass, speil, passepartout og rammer.

Bilglass

Steinsprut reparasjon, Ruteskift, Kalibrering

Glassmesterarbeid:

Rekkverk, Vindskjerming, Dørautomatikk, Gittersystemer,
Terrasse innglassing, Dusj, kjøkkenglass, Innglassing fasade,
Isolerglass, Diverse glassarbeid etc.

ALT i GLASS Kundefokus og Kvalitet

Se vår hjemmeside eller stikk innom vår butikk for mer.

Re
Regnskap
AS

www.re-regnskap.no

DRAGONENE I RE – LOKAL MILITÆRHISTORIE FRA 1700-TALLET

av Hallvard
Holtung

HISTORISKE KART PÅ KARTVERKETS NETTSIDER, ER LAGET EN GANG RUNDT 1760-TALLET OG VISER INNDELINGEN AV NORDRE JARLSBERGSKE KOMPANI UNDER DET FJERDE SØNDEFJELDSKE DRAGONREGIMENT.

Her er det noen begrep som jeg skal forklare om litt, men kort fortalt var dragonregimentet et slags heimevern der gårder var pålagt å stille soldater hester og våpen til datidens Dansk-Norske hær. Kartet og anmerkningene i marginen har massevis av interessant informasjon og står godt på egne bein. Men jeg vil her gi en kort innledning til kartet ved å skrive litt om den historiske konteksten det ble laget i, og bemerke noen av detaljene vi kan lese ut fra kartet.

Først av alt; en dragon er en militær tittel som fortsatt er i bruk. Dagens dragoner kjører panservogn, men på 1700-tallet var en dragon en soldat som forflyttet seg til hest som en del av kavaleriet, men som tjora hesten og kjempet til fots som en infanterist i strid. Dragonen var ofte bevæpnet med datidens skytevåpen; muskett og pistol, samt kårde (pallask). Bakgrunnen for at dragonordningen kom i stand, var at det Dansk-Norske forsvaret led ydmykende og katastrofale tap mot erkerival Sverige på midten av 1600-tallet. I 1658 mistet man store landområder i Skåne Halland og Bohuslän, samt landområdene Jämtland og Härjedalen -som

vi Nordmenn tilsynelatende aldri har kommet oss helt over tapet av. Danskekongen innså at hæren var gammeldags og dårlig organisert, uten fast verneplikt eller jevnlig eksersis. Soldatene var bønder med primitive våpen og lite militær trening. Kongen måtte ta grep, og et av de viktigste grepene mot slutten av 1600-tallet var den såkalte dragonordningen. Etter kongelig forordning av 1692 ble gårdene delt inn i såkalte legder. En soldatlegd bestod av en gård eller en samling gårder der brukeren var forpliktet til å stille en ung sønn eller gårdsgutt som kongens soldat med en god hest og våpen. Hesten skulle være kraftige og mørke, og dølahester passet utmerket til dragontjeneste. For dette fikk gårdeieren en skatteavkortning på 7 riksdaler.

Kartet viser hvilke gårder som var utpekt som dragonkvarterer under det Nord-Jarlsbergske kompani. Det Nord-Jarlsbergske kompani omfattet dagens Re, Høyjord, Vassås, Lardal og deler av Botne. Når man ser i kartet, og har vendt seg til at geografien er noe unøyaktig, og at nord ikke er opp, vil leserne av Re-minne dra kjensel på mange

Situationskarte over det Store Narsbergere Compagnie Land

Nota!

1. Dette Land, som, da det blev givet Compagnien af den Kongelige Majestæt, var inddeelt i 12 Parceller, og den første Parcell var 1/2 Meil, den anden 1/2 Meil, den tredje 1/2 Meil, den fjerde 1/2 Meil, den femte 1/2 Meil, den sjette 1/2 Meil, den syvende 1/2 Meil, den ottende 1/2 Meil, den niende 1/2 Meil, den tiende 1/2 Meil, den ellevte 1/2 Meil, den tolvte 1/2 Meil.
2. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.
3. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.
4. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.
5. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.
6. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.
7. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.
8. De første 6 Parceller blev givet den Kongelige Majestæt, og de sidste 6 Parceller blev givet den Kongelige Compagnie.

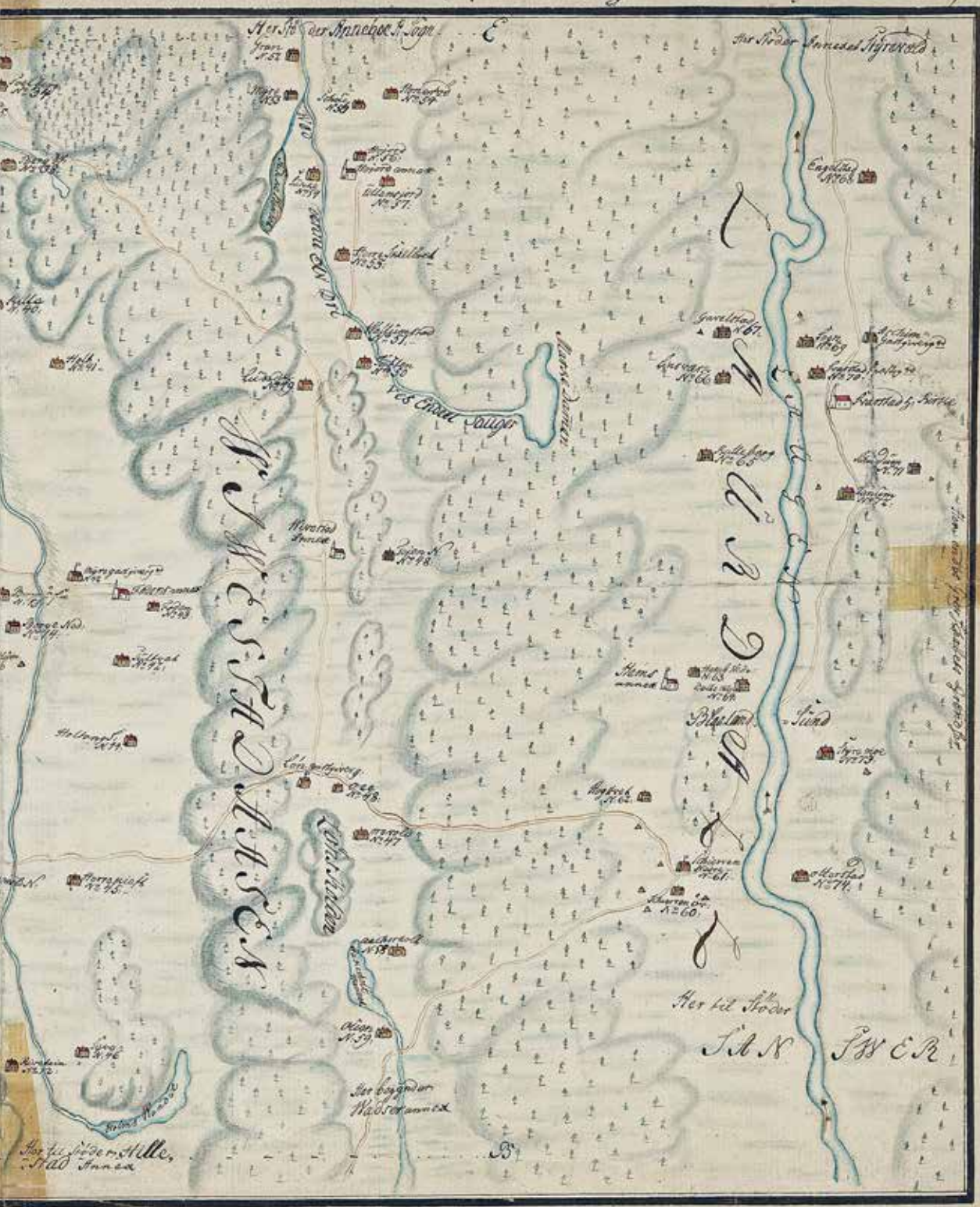
Skælv. Inddeelt i 12 Parceller.

Christian Stagemann

er det Hieroe Vondoer-Relotte Dragouner-regiment

kjente gårdsnavn, om enn med noe uvant stavemåte i mange tilfeller.

Kartet vårt er laget av en ung mann fra Gausen i Holmestrand. Christian Hagemann, som var offisersønn, ble selv kvartermester for fjerde Søndenfjeldske dragonregiment som femtenåring (!). Han hadde senere en lang militær karriere rundt om i Norge og Danmark, og tjenestegjorde blant annet som offiser under Tyttebærkrigen mot Sverige på slutten av 1700-tallet.

Formålet med kartet til Hagemann var som sagt å vise hvor de forskjellige dragonkvarterene lå, altså gårder der det fantes soldat og hest i beredskap. Videre viser kartet en rekke gjestgivergårder som var pålagt å gi soldatene mat og husly. Dette fantes eksempelvis på Gårdene Skjeggestad i Ramnes, Gjelstad i Våle, Hvam i Fon og Lønn i Vivestad. På gården Nordre Revetal kan vi se at det var Tamburkvarter. Tamburen var en militær

trommeslager, og selv om det i dag er lett å tenke at en trommis ikke er det første man trenger i en krig, var tamburen svært sentral i datidens krigføring. Tamburen omsatte offiserenes kommandoer til trommesignaler som kunne høres på lang avstand, og dette var en av få muligheter til å gi kommandoer under strid. Tamburen var derfor en offentlig embetsmann i Kongens tjeneste, og hevet en god lønn for dette. Når tamburene ikke var i strid var det vanlig at de tjente en ekstra slant ved å opptre i bryllup. En mønstringsplass er tegnet inn ved Brekkeåsen i Våle, ved denne måtte dragonene møte opp til eksersis og trening. Litt lenger nord, ved Våle kirke, lå det såkalte telt-hus. Dette var lager for militært materiell, og disse lå som standard like ved kirkene i alle hovedsogn.

En militær ordre fra 1786 gir innsikt i forholdene rundt datidens eksersis, i den står det:

Klokken 4 om morgenen må folkene

Bildet viser en såkalt løveknapp som ble brukt på norsk militæruniform fra 1844 til 1905. Knappen ble funnet på en tidligere ekserserplass ved Svinningen i Ramnes.

være på pladsen og exercitien begynde: der vedvarer til kl. 12 om middagen med fornøden hvil for hestene... ..Dragonene maa dog ingenlunde tillades at forlade sit kvarter og sværme om i bygden. Likeledes forbydes al kort, terning og spil under stigremis straf.

Harde bud altså, men som om det skulle være en trøst står det:
... derimod tillades han at pynte og pudse.

Like interessant som selve kartet er Hagemanns anmerkninger i margin. Disse notatene har ikke vært enkle å oversette, men med hjelp fra Hedrum historielag har vi fått teksten oversatt, og gjengir den her. Anmerkningene fokuserer særlig på samferdsel, og beskriver først og

fremst hvordan det står til med veistandarden i de ulike sognene og om det er mulig for marsjerende tropper å komme seg frem i terrenget.

Kartet gir oss et spennende innblikk i hvordan organiseringen av det norske militæret var organisert i en liten periode på 1700-tallet. Senere ble nye ekserserplasser og dragonkvarterer tatt i bruk. På tampen tar jeg med at i våres undersøkte vi en annen ekserserplass i Ramnes med metalldetektor. På gården Svinningen oppgir bygdeboka at det foregikk øvelse og skytetrening på tidlig 1800-tall. Vi fant flere funn som bekreftet dette: først og fremst en mengde muskettkuler i bly, men også et par uniformsknapper som har sittet på norsk militæruniform fra sent 1800-tall.

Vestfold Liftutleie AS

33 06 03 38

- ⊙ *Tilhengermonterte lifter*
- ⊙ *Spesiallifter*
- ⊙ *Sakselifter*
- ⊙ *Bomlifter*

480 28 816

- ⊙ *Teleskoplastere*
- ⊙ *Minigraver*
- ⊙ *Fliskutter*
- ⊙ *Diverse utleieartikler*

post@vestfold-liftutleie.no

Kopstadveien 519, 3178 Våle

www.vestfold-liftutleie.no

Situationscarte over det Nordre Jarlsbersche Copagnie under det fiere Sønden fieldske Dragon regiment

(Transkribert av Hedrum Historielags Slechtsgruppe v/Jørn Olsen)

1. Botne hoved Sogn, der udi haver Compagniet ikkun 2.de Qvarterer, neml. Tambour Qvarteret Qvan og Dragoun Qvarteret No. 1: Foss. – Resten, saa velsom præstegaarden, tilhører det Sandiske liv Compagnie.-
2. Qvertererne No.2 til 27 er beliggende udi Waale Hoved sogn, udi hvilke alle Vejene er stoere og fuld komne kiøre Veje, lige som dette sogn for det meeste bestaar af Engeland, dog lutter dahle og høje Bakker. Jord-arten er mest leer agtig, dog og nogle steder sandig.
3. Fra No 28 til No 41 er beliggende udi Ramnes Hoved Sogn, hvor Vejene og ere stoere kiøre Veje. – Situasjonen er slak og jevn, ligsom og vel kan findes nogle smaedahle, hvilke dog iche kand være til hinder for and- Marcherende Troupper. Jord arten er leer agtig. – Under dette sogn hører Annexerne:
 - a) Foden, hvor udj er beliggende Qvartererne fra No. 42 til 46. I dette Annex findes ikke uden Riide Veje – Situasjonen meget Bachede, og Jord arten sandig. – Ellers er Fodens kirke Middel Puncten af grevskapet, naar samme skal Statueres, lige som paa Dragoun Qvarteres No.43. - Foden, udi de ældre tiid er, indtil ungefæhr for 100 aar, haver været holdet laug-Ting, da og alle om kring liggende almuers Sammelplads, der haver været berammet, men forhen ved 100 aar siden, blev Lav-Tinget, som nu kaldes Ober. Birke. Rættten, for flyttet til den grevelige Residentz Jarlsberg. Udj kirken findes og end nu de gamles Vægt og Maal, samt Størrelsen at de da tjende Offer, som af steen var udarbeidet.
NB! Den Elv som løber fra Holms-Vandet og ud i Ramnes Sogn er skiellet jmel- lom Waale hoved Sogn og Annexet Foden, ved hvilken Elv og drives mindre en del smaae Saug og Qverne Brug.
 - b) Vivestad, der udi Qverterne fra No.47 til 51. hvor udi allene findes Riide Veje og Jorden Sandig.
4. Hojoer Annex Til Anneboe Hoved Sogn, hvor udi Qvertererne fra No.52 til 57 er beliggende Riide Veje og Sandagtig Jord, samt over maade steile Bacher. – Paa Dragoun Qvarteret No.55 Herre Schielbred udi dette Annex, haver udi ældre Tiider boet en græve ved navn Alf. Den stoere Aas som ligger imellom dette Annex og Laurdall haver intet Particulair naun, men tilhører De omkringliggende gaarder paa begge sidder, da paa samme er en overmaade skiøn skove, men jngen Passager, uden de som paa Cartet ere anført, og nogle gang stier.

5. Vasser Annex, under Hoff hoved Sogn, der udi allene 2.de Qvarterer No.58 og 59, det øvrige af dette Annex tilhører Liv-Compagniet.-
6. Laurdall, der udi Svarstad Hoved Sogn og Hembs Annex, hvor udi dette Copagnie haver Qvarterer fra No. 60 til 74 – Jord arten Sandig, og Situasjonen Dahlede til begge sider af Elven loughen – hvilken Elv haver sit udspring fra Nummedall, og løber forbie Kongsberg /: hvis Sølv Værk af samme drives /: igjennem Sandsvær, Laurdall og Larvigs Grevskap og falder ud i søen ved Byen Laurvigen, ved hvilke Elv alt det Tømmer som hugges omkring samme føres ud til Laurvigen og allene udgiør, sammen Byes stoere udskiibning av Bord eller Deeler.- Over denne Elv er overfart ved Blaae Lande Sund, som sker ved een færge, der i det højeste kand føre Fiire hæster.- Den vei som paa Cartet sees at gaae fra Vasser Annex og igjennom Laurdall, er ichun een Riidevej, som tager sin Begyndelse fra den allminderlige Konge – vej udi Sande Sogn, i Liv Copagniets District, gaaer over Hanne Kleven igjennom Hof Sogn, og siden etter Cartet, ligge til byen Scheen.
7. Fra A til B støder Liv Compagniet, fra C, D og E støder det Sønder Jarlsbergsche Dragoun Compagnie.
8. De tvende veje fra Wold, de østtre og vestre Konge veje kaldet, støder igjenn til sammen En halv mill fra Tønsberg.

Mastav Indelt udi fierdinger

Forferdiget
Christian Hagemann

Det var en gang...

... at fem sambygdinge i Vestfold bestemte seg for å produsere and basert på lokale råvarer, solid håndverk og høy leveringsgrad. I dag har de eget slakteri og foredlingsanlegg og selger både and og kylling i hele kongeriket...

Op nå har Gårdsand også utviklet det perfekte tilbehør. Lovises sauser inneholder nøye utplukkede ingredienser og er håndlagde fra bunnen av. Det merkes på kvaliteten og smaksopplevelsen. Sausene inneholder også ferske grønnsaker og er basert på vår egen Lovises kyllingkraft. Alle sausene er glutenfrie. Lovises sauser er ferske, ferdig til bruk og trenger bare å varmes opp.

Hans Edvard Torp
HANS EDVARD TORP

Torbjørn Kjerås
TORBJØRN KJERÅS

Arve Johnsen
ARVE JOHNSEN

Aadne Soyland
AADNE SOYLAND

Rolf Fevang
ROLF FEVANG

Lovise

GÅRDSAND

FRA HJERTET AV VESTFOLD

www.gardsand.no

Levert på døra
av bonden sjøll!

SMAKS *Produkter*

Fokus på spisekvalitet og dyrevelferd

SMAKS
Kali

SMAKS
Gris

SMAKS
Lam

**- Det perfekte gourmetmåltidet
starter med Smaksprodukter!**

Vi tilbyr førsteklasses råvarer basert på naturens egne ressurser, delikat innpakket og levert hjem på døra. Vi har kvalitets- produkter med fokus på spisekvalitet og dyrevelferd, og ønsker å gi deg en god smaksopplevelse med Smaksgaranti på alle våre produkter.

www.smaksprodukter.no - facebook.com/smaksprodukter.no - Tlf: 90547622

DÅRLIG VÆR PÅ LINDSVERKSETRA

av Tor
Bjørvik

«DER DET ER HJERTEROM, ER DET HUSROM»

Historielaga i Lardal, Re, Andebu og Hedrum hadde søndag tur til Lindsverksetra. Det dårlige været gjorde at vi tok tilflukt i Hoggerstua, som er satt i stand av Tønsberg og omegn turistforening. Vi fulgte prinsippet «Det er bedre å sitte tørt og trangt enn romslig og vått». Ca 50 humørfylte turdeltakere klarte å få pressa seg inn i hytta, og det er nok personlig

rekord for denne hytta. I tillegg sto fire musikanter fra Lågendalen på gangen og underholdt. Ordttaket «Der det er hjertekom, er det husrom» fikk et reelt innhold denne dagen. Bildet er av de som satt på soverommet.

Noen av de tøffeste tok turen opp på Barlindkollen i regnværet.

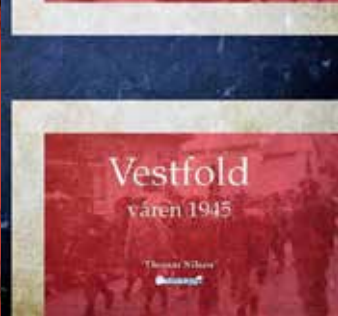
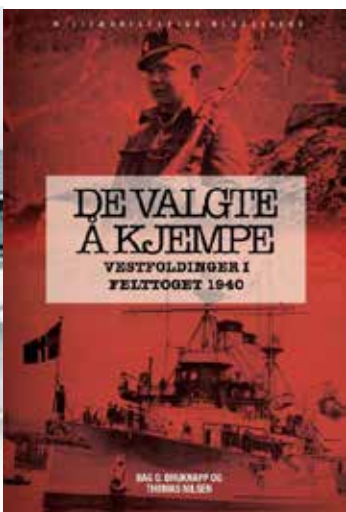
Tor Bjørvik og musikantene fra Lågendalen.

Trangt om plassen. Foto: Tor Bjørvik

Rådgivnings- og regnskapstjenester for næringslivet og landbruk

SAGA REGNSKAP OG RÅDGIVNING

Næringscenteret, Revetal. Tlf. 33 06 46 40
Marit Sibbern 917 32 455
revetal@sagarr.no

Tre bøker med lokal krigshistorie fra Vestfold.

I nærmeste bokhandel eller kontakt:
thoml1917@hotmail.no

SPREK 100-ÅRING I VIVESTAD

av Per
Bjerkø

HISTORIEN FORTELLER AT SØNNEN PÅ GÅRDEN, JENS TEIEN, HADDE EN BUSK MED SEG HJEM DA HAN GIKK PÅ LANDBRUKSSKOLEN PÅ FOSSNES I ÅRENE 1914-16.

Bildet viser rhododendroen i hagen hos Lise Hynne og Arve Johnsen på gården Nedre Vivestad.

Historien forteller at sønnen på gården, Jens Teien, hadde en busk med seg hjem

da han gikk på landbruksskolen på Fossnes i årene 1914-16.

Der har den stått siden og trosset alle påkjenninger, ikke minst de store snømengdene i Vivestad.

Det er Lise som har tatt bildet og målt ca. 50 meter i omkrets.

-Den utvider seg stadig og Arve må bruke sag for å holde den unna flaggstanga og åkeren - sier Lise,-og den setter stadig nye røtter fra sideskuddene. Noen heldige har fått avleggere som trives godt.

Vi har sendt bildet til professor Magne Bruun på Ås som har denne meldingen: Rhododendron-busken ser imponerende ut og tydeligvis frisk og frodig etter 100 år.

Etter bildet å dømme må det være sorten «Cunningham's White», som har vært plantet lenge i Norge og som er kjent for å være vinterherdig og frisk.

Hvis du ikke har imot det, vil jeg gjerne videresende bildet til ekspertene ved universitetet her (tidligere NLH), og da er det interessant å vite hvilket sted denne busken finnes.

Våle Regnskaps- kontor SA

Autorisert Regnskapsførerselskap

Regnskap for landbruk, firmaer og foreninger
Økonomisk veiledning – budsjett – selskapsetablering

Skaugvn 2, Postboks 35, 3177 Våle

Tlf. 33 06 45 00 – Faks 33 06 45 01

E-post: firmapost@vrk.no

<http://www.vrk.no>

DET STORE RØYKSUGET

av Trygve Gran

FOR MANGE VAR SAVNET AV TOBAKK SVÆRT FØLBART UNDER SISTE VERDENSKRIG. DET VAR MANGE SOM RØYKTE, OG TRANGEN VAR STERK, GJENNOMGRIPENDE OG BRUTAL NÅR DEN LIFLIGE OG «LIVGIVENDE» TOBAKKEN IKKE VAR Å OPPDRIVE.

Tobakk var riktignok salgsvare også under krigen, men selvfølgelig rasjonert og med sørgelig knappe kvoter. Noen ganger uteble forsyningene, og da var det virkelig krise. Som med så mye annet var det et svartebørsmarked også for tobakk, og tobakk var et populært byttemiddel mot andre mangelvarer. Noen ikke-røykere hadde vært forutseende nok til å skaffe seg rasjoneringskort for tobakksvarer, og andre angret bittert på at de ikke hadde gjort det. (Det nytta ikke å komme i ettertid for å få rasjoneringskort «fordi du hadde begynt å røyke».)

Det var nok ikke så mange som kunne sette sin lit til svartebørs og byttehandel når tobakkesken var tom, det måtte finnes andre løsninger: Alle lommer ble tømt for lommerusk, alle venner ble «bomma» og «alle» surrogater ble prøvd. Surrogater var kjent fra andre produkter, for eksempel kaffe, og det var noen som brukte nettopp kaffeerstating i pipa. Det røyk i alle fall! Det samme gjorde hele grøden av vekster og løv, med bladene fra solbærbuskene som det gjeveste. Solbærene var også verdifulle, så det ble nok ut-

Esker for hjemmeavlet tobakk. Fra Vallumrød gård, Vivestad.

kjempet noen kamper rundt bærbuskene mellom husmora og husbonden om at bladene måtte få henge på til bæra ble modne.

Det store mirakelet

Mot slutten av krigen kom det et mirakel som manna fra himmelen – det var nesten for godt til å være sant, og ikke alle torde å tro på det: Tobakksplanter for norsk kli-

ma – med ekte nikotin! Nå ble det planta tobakksplanter i pottes og bed, men helt fritt fram var det ikke: Det skulle kun plantes et visst antall planter per voksen person. Bakgrunnen for dette var vel at det ikke skulle bli «børsing» med disse varene som det var med så mye annet, men det var jo noen som så sitt snitt til å plante en liten åker i det skjulte. Dessuten var det dessverre også noen som høsta andres planter.

Myndighetene kom på besøk og bõtela dem som hadde for mange tobakksplanter. Jeg husker at lensmannsbetjenten i Ramnes kom inn i klasserommet vårt og ba lærer Holt om å vise ham tobakksplantene. Plantene sto pent og pyntelig og i korrekt antall i sydveggen ved ute-doen. Da læreren kom inn igjen, rista han på hodet og ga på den måten uttrykk for at han syntes at dette var noe tull.

Alle bekymringer var likevel ikke over i og med de nye tobakksplantene. De som hadde tenkt at de raskt kunne rulle sammen tobakksbladene til en havanna-sigar tok feil. Bladene fungerte ikke helt godt i pipa heller. Først måtte det nemlig en grundig tørk til. På loft og i bryggerhus hang det rekker med tobakksblader, men snart var bladene alt for tørre – rett og slett brannfarlige! Det neste var da å finne en «saus» til tobakken slik at den fikk den rette fuktighet, utseende og aroma. Det var ikke enkelt, det var jo mangel på alt. Løsningen for mange ble å bruke melasse som var et avfallsprodukt fra sukkerproduksjonen som ble brukt til dyrefor. Mange fikk stilt sin nikotinhunger på denne måten, selv om det ikke ble som med Blue Master og Petterøes Mix.

På denne tida var det mange tobakksfa-

brikker i Norge, og de hadde lite eller ingenting å drive med. Nå så de en mulighet i å foredle norskavlet tobakk. Produzentene sendte råvarene til en fabrikk og fikk tilbake ferdigprodusert og pakket røyketobakk og sigaretter. Fra frigjøringa var tobakksproduksjonen uten restriksjoner og produktene ble vanlig handelsvare inntil tobakksimporten kom i gang igjen.

Røyk på ordentlig

De fleste guttunger skal gjerne ha prøvd å røyke, og guttegjengen vår var intet unntak. Debuten var en høst midt under krigen – før tobakksplantene kom – så vi var ikke så gamle karene. Inspirert av de voksne la vi også vår elsk på solbærbladene, men ellers prøvde vi hele skalaen av nyfallent løv.

Tilholdsstedet vårt var i et vedskjul ved Myre-krysset tilhørende «Villa Høna» som da sto tomt (huset ble kalt «Høna» fordi det skal ha blitt bygget som hønsehus).

«Røyk» hadde vi altså rikelig tilgang til, verre var det med fyrstikker. De rappa vi hjemme, men fyrstikker var også mangelvare, og vi måtte stadig ha fyr. Derfor fikk jeg smugla ut et stearinlys som sto og brant under hele «røykepausen». Som sigarettpapir brukte vi papirsekk som vi reiv passende stykker av. Så plukka vi løv, rulla sammen og tente på – uavlatelig – og røyk gjorde det, og vondt smakte det til gangs! Vi strevde fælt med å få røyken ut av nesa – og det var viktig – for det var først når vi fikk til dette at vi kunne røyke «på orntli»! Heldigvis ble vi ikke syke og ikke ble vi avslørt heller. Etter ei tid var det ikke så morsomt lenger. Vi slutta «mens leiken var god», og vi hadde blitt en erfaring rikere.

STOR INTERESSE FOR GEOLOGI

av Per
Bjerkø

Vi er i boligfeltet på Firing

Det er økende interesse for geologi i Re, med Rolf Sørensen som «motor». Mest aktivt er det rundt Bakke mølle, der Øivind Skjeggerød i samarbeid med Rolf har fått i stand en utstilling av fjell og steiner fra området.

Ramnes Historielag hadde Rolf Sørensen og geologi som program på åpent møte på mølla 20. september. Dette ble så fulgt opp med kursdag lørdag 8. oktober med frammøte på Bygdetunet Brår-

Først var det en time inne der Rolf fortalte om historien til Ramnesvulkanen. Så dro vi på utferd, ca. 30 personer i 8 biler, til interessante steder: Freste, Linnestad, Jarberg, Prestegården, Gislerød, Svinsholt og til slutt til boligfeltet på Firing.

Her er vi på nordøstgrensen til vulkanen. Fjellet i skråningen bak er rombeporfyr som er fjellet i Fon og Våle, og er noen millioner år eldre enn vulkanen. Bergarten i nedre del av bildet er syenitt.

Vi ser fram til ny tur neste år i andre deler av kommunen.

Derfor har vi samlet alt du trenger å vite på ett sted.

Å kjøpe ny bolig er en stor avgjørelse i livet. Det forandrer mer enn bare adressen din. Med så mye å tenke på, kan det være lurt å la oss bli en del av hele prosessen. Vi kan hjelpe deg med det meste og være både rådgiver og støttespiller.

Ta hele Boligreisen på dnb.no

dnb.no

DNB
Bank fra A til Å

Byggmester

EGIL RAGNAR LIE

Borgeveien 16, 3178 Våle

33 06 05 73

900 65 473

Alt i nybygg og restaurering!

Våle Septikservice AS

Høytrykkspyling
Slamsuging

TV-rørinspeksjon
Gravearbeid og rørlegging

Tlf: 33 06 25 33 – 99 23 96 60. Fax: 33 06 25 13

E-post: vaalesept@yahoo.no

www.granvvs.no

Comfort Revetal

Rørlegger med hjerte for faget!

Din lokale rørlegger i generasjoner.

Vi utfører arbeid over hele østlandet.

Det er alt fra pakningsbytte til store
industriprosjekter/leilighetsprosjekter.

Vi er totalt 38 ansatte med stor yrkesstolthet og
kompetanse på mange områder!

Glasshytta i Vivestad

Lager **kunstglass**
for hverdag og fest

Velkommen til verkstedutsalget.

Åpningstider:

tirsdag til fredag: 10-16

lørdag: 11-15

www.akglass.no og facebook

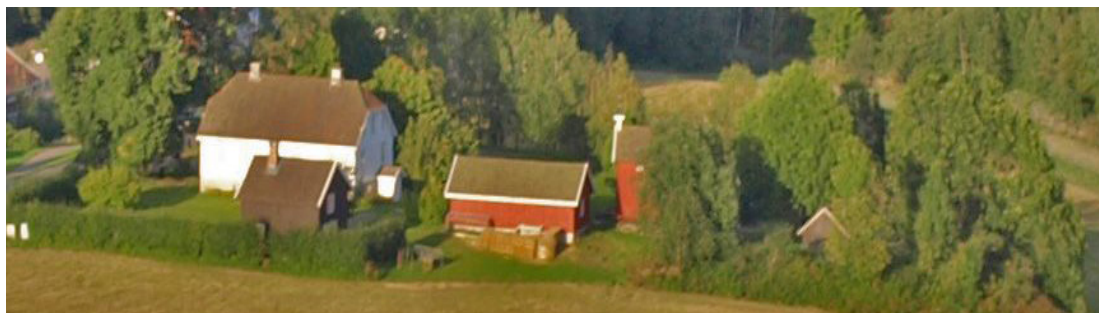
Alle typer bore- og
sprengningsarbeider

Les mer på www.kjellfoss.no

KJELL **FOSS**

Kileveien 77, 3175 Ramnes
Telefon: +47 33 39 62 66 | E-post: post@kjellfoss.no

VIRKSOMHETEN I RAMNES HISTORIELAG 2016

Styret:

Kåre Holtung, leder
Jan Vidar Bjune, nestleder
Trygve Gran, sekretær
Aage N. Nilsen
Torunn Frøland
Odd Roar Sulutvedt, 1. vara
Inger Ekstrøm Le Maire, 2. vara

Husstyret:

Bygninger: Kåre Holtung, leder
Uteområder: Aage N. Nilsen, leder

Samlingsstyret:

Samlingene: Helga Bjerkø, leder
Foto: Erik Bjune, leder
Kasserer: Åse Burås

Ramnes Historielag har 198 medlemmer, herav 4 æresmedlemmer. Årskontingenten er kr 150,-, giro er vedlagt Re-minne.

Møter og annen virksomhet

Møtet 10. februar var på Vonheim i Fon. Kåre Holtung fortalte om Jon Flatabø som var lærer og kirkesanger i Fon i en seksårsperiode på slutten av 1800-tallet. Flatabø var svært aktiv i lokalsamfunnet, han var venstrepolitikker og avismann, og han var en av landets mest produktive og leste forfattere av folkelivsskildringer.

16. mars var det årsmøte på Bygdetunet Brår. Marit Slyngstad fra Vestfoldarkivet orienterte om hva arkivet kan tilby: De tar i mot arkivmateriale fra bedrifter, lag og foreninger, skoler og privatpersoner. Dette materialet er tilgjengelig for publikum.

På møtet 13. april fortalte Eva Almhjell fra boka si «Anne Sletto, eit kvinneportrett». Anne Sletto (1867-1946) var fra Hallingdal og var i yngre år buedeie og tjenestejente på gårder i Våle. DIS Re v/Odd Roar Sulutvedt orienterte om slektsgransking.

Sammen med andre historielag hadde Ramnes Historielag tur til Lindverksetra 26. juni. Se egen omtale.

Åpen Gård på Bygdetunet Brår siste helga i august. Se egen omtale.

Høstens første møte var lagt til Bakke Mølle 20. september. Geolog Rolf Sørensen orienterte om den geologiske utviklingen av landet vårt. Dette temaet ble nærmere utdypet ved et geologikurs 8. oktober. (Se egen omtale.)

Øyvind Skjeggerød fortalte om det som hadde skjedd ved mølla «siden sist» og om planene videre.

På møtet 17. oktober hadde vi besøk av ornitolog Karl Hagelund som med sitt kåseri om «faulær og folketru» ga oss et blikk inn i fugleverden, og om myter og varsler som folketrua har tillagt fuglene.

Møtet 14. nov. var lagt til Helsehuset, der Erik Jacobsen fortalte om Kaldnes Mek. Verksted i Tønsberg fra dets spede begynnelse til skipsverftet ble nedlagt. Store deler av tomta er nå boligområde. Mange tidligere kaldnesarbeidere og mange andre hadde funnet veien til møtet.

På julemøtet 5. desember vil bibliotekar Eva Anfinnsen gi oss en innføring i Kåre

Holts lyrikk. Dette som en markering av at det i høst var 100 år siden Kåre Holt ble født.

Investeringer/vedlikehold.

- Det er installert alarm..
- Toalettene i kjelleren er rustet opp..
- Ny grasklipper er innkjøpt.
- På stabburet er det vaska og rydda, og deler av lysopplegget er fornyet. Her har historielagets gamle gjenstander fått en permanent utstillingsplass som for første gang var tilgjengelig for publikum under Åpen Gård.
- Nordveggen på framhuset er vaska og malt.
- Grasklipping og klipping av hekkene, fjerning av tørre greiner i lindetrærne og kontroll og utbedring av tak mv. er utført med stor dugnadsinnsats.
- Ramnes Historielag vedlikeholder det gamle vanntårnet på Freste fra Eidsfosbanens tid. Her er det fjerna noe vegetasjon og vannbrettet i front er malt.

Viktig om oss:

Bygdetunet Brår, Brårveien 38. Det er ingen postkasse der.

Hjemmeside: www.ramneshistorielag.no/hjem

Leder: Kåre Holtung. Fonsveien 535, 3174 Revetal.

Telefon: 333 97674/976 81387. E-post: kaare.holtung@gmail.com .

Sekretær: Trygve Gran. Hvitsteinveien 40, 3174 Revetal.

Telefon 333 97625/90119764. E-post: trygvgra@online.no.

Kasserer: Åse Burås. Ramnesveien 611.

Telefon 952 46083. E-post: aase.buraas@online.no

Leie av Brår: Ta kontakt med Åse Burås.

Vårt kontonummer: 2557 20 17152. Org.nummer: 998 245 265

ÅPEN GÅRD PÅ BRÅR 2016

av Per
Bjerkø

Det er alltid spennende å arrangere Åpen Gård på Brår. Mest spenning er det med været. Blir det solskinn eller plask? En gang ble det skikkelig plask og vi måtte avlyse hele greia.

I år gikk det bra. Kjempevær på lørdagen. Litt usikre værmeldinger for søndagen skremte vekk noen, men ikke alle. Regnet uteble. Når pengene er telt, er arrangørene fornøyd.

Programmet vårt har gått seg til gjennom årene. Det som er populært går igjen år etter år.

Tilbudene til barna: alle dyra, hopping i halmen, kjøring med hest og naturstien

står høyt. Det gjør også smiing i smia og maling med bekkerverna.

Også de eldre får sitt med bakerovnbrød og rømmegrøt. Vi har også besøk av folk som selger egne produkter. Nytt i år var åpning av utstillingen av redskaper stabburet. En annen viktig sak er at folk strømmer til for å treffe kjente. Som før står Ramnes Bondelag, Ramnes Bygdekvinnelag og Ramnes Historielag sammen om arrangementet. Og de har hjelp fra flere: Beitemarken 4H og Re Bygdeungdomslag.

Vi viser til bildene fra Åpen Gård. Det beste har vi fått av Karine Huseby.

Her er Bjunegjengen som vi er så glade i. Uten dem ville det gå tungt for oss. Andreas er 10 år og liker å være med foreldrene Tone og Øyvind. Også purka har en viktig jobb, og lot seg veie for å avgjøre tippekurransen. Vekta var 213 kilo.

GLIMT FRA ÅPEN GÅRD 2016

Re Revisjon AS

Registrert revisor **Magnus Kyllingstad** tilbyr først og fremst

Revisjonstjenester

til de revisjonspliktige. Men vi tilbyr også **andre tjenester**:

- Skatte- og avgiftsrådgivning
- Bedriftsøkonomisk rådgivning
- Budsjettering og kontrollrutiner
- Valg av selskapsform
- Stiftelse av selskaper
- Kjøp/salg av virksomheter
- Fusjon/fisjon etc.

Tlf.: 33 06 49 10 Fax: 33 06 49 11 Mobil: 926 55 469
Næringsbygget, Postboks 170, 3164 Revetal ☐ post@re-revisjon.no

Revetal Tekstil

Dameklær: Brandex og Signature
Janus og Iris undertøy

Herreklær: Dovre og
Janus undertøy

Blant svært mye annet! Kjempeutvalg!

Du finner oss ved siden av DNB bolig • 33 39 40 00

Stange Gjestegård

Stange, Tinghaugveien 27, 3175 Ramnes
33 39 64 05 stangegjestegard@online.no 905 57 374

Selskapslokaler i landlige omgivelser

- **Bryllup**
- **Barnedåp**
- **Konfirmasjon**
- **Jubileum**
- **Møte/konferanse**
- **Minnesamvær**

Skjenkebevilling med alle rettigheter Overnattingsmuligheter

Glimt fra Kongebesøket på Stange Gjestegård sommeren 2012

VIVESTAD MASKIN

LANDBRUK-ANLEGG-BRØYTING

Tlf: 982 56 602 Mail: post@vivestadmaskin.no

Din lokale partner leverer alt på Revetal!

Ditt kontor[®]

- vår ekspertise og service

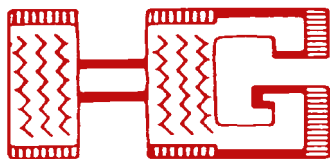

DITT
GRAFISK

sport 1
Revetal

HASLESTAD GUMMISERVICE AS

3174 Revetal • Tlf.: 33 06 28 90
hg@haslestadgummiservice.no
www.haslestadgummiservice.no

HASLESTAD OLJE OG VARME AS *Din lokale oljeleverandør*

Fyringsolje ☐ Parafin ☐ Smøreolje ☐ Diesel

Tlf.: 33 06 28 90 Industriveien 11, 3174 Revetal

Bygg i betong

ISOmur

Postboks 16, 3164 Revetal - Tlf: 33 39 63 41

JERNIA

Alt på ett sted

REVETAL JERNVARE AS

Tlf. 33 06 28 70

- din maling- og jernvareleverandør

VÅLE HISTORIELAG OG STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD I 2016

VÅLE HISTORIELAG OG STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD I 2016

Historielaget har i 2016 som vanlig gjennomført medlemsmøter, søndagskafé, vært medarrangør på Olsok-feiring, deltatt på sensommerfestivalen, deltatt/arrangert «den kulturelle skolesekken» (DKS), der skolebarn fra 4. trinn fra Re får oppleve brødbaking, lys-støping, eventyrfortellinger mm. på Våle prestegård. Julemarkedet i desember må også nevnes.

Når det gjelder DKS står historielaget også for baking og servering til skolebarna. Arrangementet går over 3 dager, og er svært populært for barna.

I forbindelse med den avsluttede restaureringen i sidebygningen har historielaget anskaffet en «ny» ovn til Stuart-rommet. Vi har lyktes å få tak i en «bukkevase-ovn», laget på Eidsfoss i 1767! Dette er en av de eldste ovnene i Norge som det går an

å fyre i. Vi synes ovnen passer flott inn i et rom i en høgstue fra 1641.

Stuart-rommet brukes for øvrig også til forskjellige kunst- og salgsutstillinger. I 2016 hadde vi bl.a. en utstilling fra Glasshytta i Vivestad.

På høstmøtet markerte vi Kåre Holts 100-årsdag. Karl Anders Bråten fortalte om hans liv og diktning, og Erling Dittmann holdt et engasjerende foredrag om sin venn Kåre Holt. Ingrid Gran fortalte om hvordan hun hjalp ham med å få nedskrevet tekst til de siste bøkene hans, og avslutningsvis leste Eva Anfinnsen en av hans egne fortellinger.

Historielaget er svært fornøyd med samarbeide med Linjentene som holder til i fjøset på prestegården. De dyrker fram linen

Barking av tømmer til rep. av laer i driftsbygningen.

på jordet ved prestegården og bearbeider den helt fram til ferdige produkter.

I Undrumsdal arbeider lag og foreninger med oppfølging av kulturstier og Rød gamle kirkegård. Det er satt opp skilt på kirkegården, og etter hvert er det planen å få opp skilter langs kulturstiene også.

Historielaget har igangsatt et lite prosjekt, «prestegårdens venner», for å skaffe flere aktive medlemmer.

I den forbindelse inviterte vi til et treff i september på prestegården. Dette ble meget vellykket, og vi fikk knyttet til oss flere nye. Vi ønsker oss imidlertid flere som kan være interessert i å hjelpe oss i å ta vare på prestegården. Ta gjerne kontakt med oss! Vi minner for øvrig om hjemmesida vår: www.vaalehistorielag.net og Facebook-profilen: Våle Prestegård.

Stiftelsens rapport

Sidebygning

Det har blitt skiftet bjelker og lagt nytt gulv i gangen. Gulvet er i riktig stil brede bord og gamle spiker. De gamle gulvborda er lagt tilbake i Forrådsrommet. Vi fikk fjernet det stygge trappehuset og den gamle trappa med gelender. Det er satt opp ny trapp og gelender. Det er valgt en åpen enkel trapp og vi har brukt det gamle gelenderet til kjelleren som mal for det nye. Disse tiltakene gjorde at mye mer av den fine gamle tømmerveggen kom til syne.

Låven

Takket være en stor gave fra Sparebankstiftelsen DNB kan vi endelig begynne på den store laftejobben. Dette har vi lenge sett fram til.

Tømmeret ble kjøpt av Ole Gunnar Røisgård og fraktet til prestegården i våres. Så fikk vi prøve oss med barking av tømmer. Det ble en god trim. Nå er lafterne på plass

I laene er støpt nytt gulv.

Nytt gulv og trapp ble lagt med tykke, brede bord. Legg merke til den flotte, gamle tømmerveggen som nå er blitt synlig.

og i gang, og det blir spennende og følge arbeidet framover. Vi har rivi det gamle kålrotrommet, grassiloen får stå. Vi velger å rive kålrotrommet for å få et rom med sammenhengende tømmervegger rundt hele. Stein bankes rein og tas vare på. I dag var

vi ferdig med over 2000 stein og har enda en del igjen. I tillegg har det blitt satt opp gelender på stabburet, skiftet råtne bord på brønntak og fjernet tørre greiner pluss annet nødvendig vedlikehold.

Styret i Våle historielag 2016

Leder: Karl Anders Bråten

Nestleder: Harald Gjersøe

Sekretær: Inger Marie Olsen

Kasserer: Hans Kr. Haug

Øvrige styremedlemmer:

Minda Haslestad, Jorunn Gjersøe, John Otto Kihl.

Varamedlemmer: Turid Evensen, Unni Wike, Vidar Flåteteigen.

Styret i Stiftelsen Våle prestegård 2016

Leder Hans Jørgen Skinnnes

Nestleder Karl Anders Bråten

Kasserer Arild Bøe

Øvrige styremedlemmer: Pål Arild Simonsen, Bjørn Rygh, Perry Ottersen
Arnfinn Malme (Vestfoldmuseene) deltar på møtene som protokollfører.

Taksering

Bolig, næring, fritidseiendommer.

For salg, finansiering, refinansiering.

Verdi/ lånetakst, tilstandsrapport.

Takst & Bygg Service

ANDERS KJÆR

Kileveien 93, 3175 Ramnes

Tlf: 33396010 Mobil: 91177296

mail: kjaer-a@online.no

GLIMT FRA SENSOMMERFESTIVALEN 2016

Seinsommerfestivalen 2016 ble avholdt lørdag 3. og søndag 4. september. Værgudene var virkelig på vår side, vi hadde 2 solfylte høstdager! Dette førte til at vi fikk ny rekord både på publikum og omsetningen av brød og mat. Alt programmet ble gjennomført, det skjer jo noe hele tiden på disse 2 dagene. I år kom treskelaget til gårds begge dagene. Dette ble en veldig

hyggelig og vellykket Sensommerfestival på prestegården.

Samarbeidet mellom arrangementsgruppa, stiftelsen, linjentene og historielaget er veldig bra. Det samme gjelder samarbeidet med Gla'gjengen, og bondelaget og ikke minst alle de andre frivillige, dedikerte enkeltpersonene!

ReAvisa.no

Godt lokalt lesestoff fra Re og omegn

www.ReAvisa.no
Annonse@ReAvisa.no / Tips@ReAvisa.no / tlf 488 69 444

Treff midt i blinken med en annonse i ReAvisa - på papir og nett

ReAvisa kan lage annonse billig og greit
- send over logo, bilder og fargeønsker på epost Annonse@ReAvisa.no

Motoren trives best med frisk olje og rent filter

Alle bilmerker er velkomne

***Vi tar
vare på
bilen
din!***

- Merke-Service med stempel i serviceheftet
- Fornøyd garanti betyr at bilen er riktig reparert og kontrollert
- PKK/EU-kontroll
- Reparasjoner
- Service
- 4 hjulskontroll
- AC-service
- Biltilhenger utleie
- Dekkhotell
- Ruteskift
- Eksos
- Startbatterier på lager

Lånebil mens bilen er på verksted

www.bilxtra.no

BilXtra
verksted

RE AUTO

Hvitsteinveien 130
3174 Revetal

Telefon 994 97 509
reauto@online.no

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN 2016

Lysstøping i fjøset.

Koselig stemning rundt matbordet.

Eventyrstund i juleverkstedet.

Spennende å høre om brødbaking i gamle dager.

Julepyntverksted og spennende fortelling om livet på prestegården i gamle dager.

Flittige og ivrige hender.

Dagen avsluttes med risengrynsgrøt og solbærsaft.

Alltid der for deg

www.vestfoldmollene.no

KORNMOTTAK - KRAFTFÔRLEVERANDØR - FAGHANDEL

NORGESFÔR

Vestfoldmøllene

Seniorarkitektene

Casamia Arkitektkontor & Boblen Arkitektkontor

TLF: 33 06 24 55 FAKS: 33 06 24 56

E-POST: post@seniorark.no

ADR.: Industriveien 2A, 3174 Revetal

Vi selger
blomsterplanter
fra april til juni

GOD KVALITET TIL HYGGELIGE PRISER!

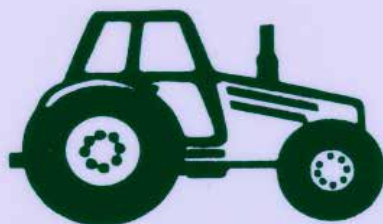
Velkommen til Blomstergård!

Alt i landbruksreparasjoner
Salg av deler, redskap og dekk
AC-reparasjoner

kloppverksted@online.no
Østre Hole 2, 3175 Ramnes

950 33 873
33 39 64 33

Klopp Verksted

Norske gardsbruk – utgivelse i 2017!

Endelig nærmer det seg utgivelse av Norske gardbruk for Ramnes. Korrektur er nå sendt ut til alle i Ramnes og noen i Våle, og det er viktig at flest mulig tar seg tid til å svare på denne. Jo raskere vi får inn korrektur, jo raskere kommer bøkene i trykken.

Av Lars Jørgen Ormestad, medarbeider i Forlaget SK Granum AS

På slutten av 1940-tallet kom bokverket «Norske gardsbruk» for Vestfold. Bøkene inneholdt en kort beskrivelse av gårdsbruket og eierne på alle bruk over 10 dekar – som kjøpte bøkene. Bakerst i bøkene ble det trykket en oversikt over de gårdene over 50 dekar som ikke hadde kjøpt dem.

Svein Knut Granum begynte arbeidet med et nytt bokverk for Vestfold etter at han hadde gitt ut bøker i Buskerud og Oppland, og planen var at bøkene skulle følge samme

malen som de gamle bøkene, og som også var brukt i de to andre fylkene.

Planen endret seg flere ganger, og har nå endt opp med at bokverket tar for seg eierhistorikken fra slutten av 1800-tallet eller eldre og fram til i dag. Kjøp av bøkene er ikke lengre et krav for å være med i dem, og alle bruk som var med sist, pluss alle bruk som er større enn 10 dekar i dag og har hus å ta bilder av, er med. For hele Vestfold vil bøkene inneholde en beskrivelse av ca. 5500 gårder, småbruk og tun.

Korrektur pågår

Arbeidet har nå kommet så langt at korrektur på alle gårdene i Ramnes er sendt ut. Utsending i Våle har også begynt. Vi har fått tilbakemelding fra mange, men savner fortsatt tilbakemelding fra en god del. Det er viktig at også de som ikke har endringer gir tilbakemelding, slik at vi vet at det er sett over. Erfaringer fra tidligere utgivelser viser

Oppsett slik forslaget fra trykkeriet er i dag Til venstre nytt bilde, til høyre bildet som sto i forrige bokverk.

at det er viktig med skikkelig korrektur. Små skrivefeil lurar seg inn overalt. Det er ønskelig at både barn og barnebarn av de som har eid gårder eller småbruk lesar.

Dersom du burde hatt korrektur, men ikke har fått noe – ta gjerne kontakt. Hver tirsdag kl. 15-17.30 sitter vi ved utgangen til parkeringshuset på ReTorvet på Revetal, ellers kan vi nås på telefon 922 50 740 eller e-post ormestad@reap.no.

Boka for Ramnes vil gis ut først, etterfulgt av Andebu og Våle, deretter vil andre kommuner komme fortløpende.

Et unikt bokverk

Dette blir et helt unikt bokverk for hele Vestfold. Bøkene er fulle av kryssreferansar, ca. 3000 bare i boka for Ramnes. Dette viser sammenhengene mellom bruk både internt i de gamle kommunene og over kommunegrensene. Med endringene som pågår i landbruket og kommunestrukturen landet over er dette antagelig siste gang noen lager et slikt bokverk for et helt fylke.

Slektsforskning og lokalhistorie

Mange som starter med slektsforskning blir ofte veldig opptatt av å finne personer, fødsel- og dødsår, ektefelle, barn og foreldre. Slike statiske opplysningar er selvsagt viktig, men man skal ikke ha holdt på lenge før det sniker seg inn andre tanker:

-Hvordan levde de?

-Hvordan overlevde de?

-Hva levde de av?

-Hvordan var arbeidsdag, arbeidsforhold og skolegang?

-Hvordan var forholdet til kirke og religion?

-Og hva med fritid, fantes det fritid slik vi definerer det i dag?

Da er (det kunstige) skillet mellom slektsforskning og lokalhistorie borte! Skal du vite mer om hvordan slekta di bodde, levde og arbeidet så må du også sette deg inn i lokalhistorien på stedet.

Mange av dere som lesar dette har slekten sin fra Re, men selvsagt ikke alle. Men med dagens teknologi kan man finne mange opplysningar fra andre steder selv om man nå bor på en annen kant av landet.

I Re finnes det en egen avdeling av slektsforskerforeningen Slegt og Data. Der møtes slekts- og lokalhistorieinteresserte den andre tirsdagen i måneden. Vi hjelper hverandre i arbeidet med slektsforskning og lokalhistorie, og man må ikke være medlem av Slegt og Data for å komme på møtene. Og husk; vi jobber ikke bare med spørsmål som gjelder Re, vi har medlemmer som leter over hele landet!

Møtene holdes på Re bibliotek, Harald Heggstadsvei 4 (Brår) den andre tirsdagen hver måned. I 2017 blir 10. januar og 14. februar de to første datoene. Har du lyst til å begynne med slektsforskning, eller kanskje du trenger litt inspirasjon; Besøk oss da vel!

Er du interessert i gamle Ramnesianaer?

Fra utstillingen i Aulaen på Åpen Gård i år.V i hadde mange årbøker å gi bort.

**På årets Åpen Gård hadde vi en utstilling av de 24 utgavene
av Ramnesiana fra 1977 til 2002.**

Hensikten var å frigjøre hylleplass.

Fortsatt har vi mye i gjen!

Ta kontakt i telefon 33 39 60 61.

Vi vil minner også om at både Ramnesiana og Re-minne er digitalisert.
Gå til hjemmesida www.ramneshistorielag.no/hjem

VELKOMMEN TIL
HORN -rett fra naturen!
TREDREIEVERKSTED
Vidar Flåteleigen Horn 3175 Ramnes Tlf. 952 50 624

Møbler og annet trearbeid etter bestilling

Bettum Rammeforretning
Tom Egil Lie

Vi rammer inn ALT!
God kvalitet rimelig!

33 06 02 15

911 91 791

Engnes, Bettumveien 19, 3178 Våle □ gisselur@hotmail.no

www.rammeverkstedet.com

